

Albert Ringer, rabbijn

LOSSE NUMMERS 3,25

Herkansing

Libeskind gebruikt Hebreeuws in zijn ontwerp voor de namenwand

Doe aangifte!

Bart Schut daagt de lezer uit: sleep hem voor de rechter, wegens 'antizionisme'

Hama(a)sstad

Is Rotterdam volgend jaar opnieuw gastheer van de terreurbeweging?

BRANDEN ISRAEL

Door de branden is er grote ravage en ontsteltenis.
Sommigen zijn alles kwijt.

B'nai B'rith wil hen, samen met uw financiële hulp, een mooi Chanuka-pakket geven, ter waarde van ongeveer € 12,50. Hierbij willen we laten weten dat wij in Nederland met ze meeleven en in gedachten bij hen zijn.

Doet u ook mee?!

U kunt uw gift storten op rekeningnummer NL53 ABNA 0412 152 509
t.n.v. B'nai B'rith Loge Hilleel Amsterdam.

Wilt u daarbij ook uw naam en adresgegevens vermelden a.u.b.?

B'nai B'rith heeft de ANBI-status; uw gift is daardoor fiscaal aftrekbaar.

**B'NAI B'RITH
LOGE HILLEEL**

www.bnaibrith-amsterdam.org

‘Willen jullie meer of minder zionisten in ons land?’

Bart Schut, pagina 13

‘Ooit heb ik Dylan een brief geschreven’

Tamarah Benima, pagina 27

‘Voor de gevoelige lezers is dit het moment om de ogen dicht te doen’

Frank Kromer, pagina 32

Forum

16

Je suis kanarie

Naar aanleiding van de televisieserie van Hanneke Groenteman vroegen we het forum hoe het is om kanarie te zijn. En zijn er ook moslims die zich associeren met het vogeltje?

Onze rabbijnen

18

Rabbi Ringer

Albert Ringer is krijgsmachtrabbi, zorgt voor een GZ-instelling en een aantal medienegemeentes. “Je kunt je afvragen of het vanuit Amsterdam wel gewaardeerd wordt wat hier gebeurt.”

Interview

24

Afscheid van Evelien

Het onderzoek is afgerond, het boek is verschenen en ze legt haar functie als hoogleraar neer. Evelien Gans: “Ik denk dat het antisemitisme onder moslims het meest virulent is.”

Jewcy News

32

‘Onderzoek’

Een uitermate juicy Jewcy deze week, hoe zit dat precies met Joden en porno. Frank Kromer ging er eens echt voor zitten, met bak popcorn en een fles cola, op zoek naar een complot.

Inhoud

Varia	6
Nieuwe namenwand	10
Opinie Bart Schut	12
Analyse Hama(a)sstad	14
Benima en sidra	27
Familieberichten	29
Kosjere hamvraag	31
Fotopagina	33
Reacties	34

Cover: rabbi Ringer
foto: Claudia Kamergorodski

Rokjesdag

Protest afgelopen woensdag tegen de nieuwe orthodoxe dresscode in het Israëliëse parlement. Vrouwelijke Knesset-medewerkers wordt de laatste tijd de toegang tot het gebouw ontzegd door bewakers die hen vertellen dat hun rok niet korter mag zijn dan 5 cm boven de knie.

Diverse parlementsleden voegden zich bij de demonstranten, die in korte rokjes waren komen opdagen, en probeerden hen de Knesset in te begeleiden. Op vier na lukte dit. Knessetlid Manuel Trajtenberg van de Zionist Union trok een rok over zijn broek en riep: "Morgen lopen jullie allemaal in boerka's!" De regels over roklengthe gelden overigens ook voor bezoekers van de Knesset.

FOTO: YONATAN SINDEL/FLASH90

Varia

‘Mensen vrezen mensen die dingen doen. Ik vrees juist de mensen die zwijgen over dingen’

Esther van Fenema
op Twitter

TITEL

Nederlander van het jaar

Weekblad *Elsevier* heeft Marcel Levi, bestuursvoorzitter van het AMC in Amsterdam en decaan van de medische faculteit van de UvA, uitgeroepen tot Nederlander van het Jaar. Volgens *Elsevier* heeft de 52-jarige Levi ‘het AMC in Amsterdam de afgelopen zes jaar zo goed geleid, dat dat opviel in het buitenland’. Dat het weekblad dit niet uit de duim heeft gezogen blijkt uit het feit dat Marcel Levi in het nieuwe jaar aan de slag gaat als bestuursvoorzitter van de ziekenhuizen van University College London. Levi werkt behalve als bestuurder ook als hoogleraar geneeskunde én als internist.

Dit jaar doneerde de arts anoniem een nier. “Ik heb iets gedaan

wat ik belangrijk vond en de kans is heel groot dat iemand anders daar heel lang plezier van heeft,” zei Levi daarover in *Het Parool*.

CULTUUR

‘Te Joods’

Het Amsterdams Fonds voor de Kunst (AFK) heeft besloten de Leo Smit Stichting komend jaar niet meer te subsidiëren. De Stichting publiceert werken van in de oorlog vervolgd en omgekomen Nederlandse componisten en voert deze uit met het Leo Smit Ensemble, met tot nu toe 150 concerten in de Uilenburgersloel en in binnen- en buitenland.

Leo Smit was in 1996 de eerste van 35 componisten van wie het werk op deze manier weer tot leven kwam. Het AFK vindt het werk van de Stichting inhoudelijk van vol-

doende niveau, maar ze ‘missen een vertaalslag naar de huidige tijd’, ‘bijvoorbeeld componisten die oorlogsgebieden van vandaag de dag moesten ontvluchten’. Ook heeft de organisatie volgens het AFK ‘aandacht voor de Joodse cultuur en geschiedenis van Amsterdam, maar verbindt zich niet met de actuele stedelijke vraagstukken die daaraan gerelateerd zouden kunnen worden’. Verder meldt het AFK dat bij de Stichting ‘een visie ontbreekt op de diversiteit van bestuur en medewerkers’ en het ondernemingsplan ‘focus op de bestaande doelgroepen, die vrij klein zijn en weinig groeipotentie hebben. Dat zijn bijvoorbeeld mensen met interesse in zowel de Tweede Wereldoorlog als klassieke muziek.’

Het bestuur van de Leo Smit Stichting heeft tegen het besluit van het Fonds bezwaar aangetekend en dit toegelicht op een hoorzitting.

Monument

Op het Cornelis Troostplein in de Amsterdamse Pijp is een kinderspeelplaatsje aangelegd als monument voor het zevenjarige Israëlische meisje Efrat Shay, dat daar drie jaar geleden aangereden werd door een vuilniswagen. ‘Dit speelplaatsje is in ere van Efrat Shay die op 6 december 2013 is verongelukt op weg naar school,’ staat op de veelkleurige vloer te lezen, net als waarschuwingen als ‘Zorg dat je gezien wordt’, ‘Doet je bel het wel’ en ‘Kinderen zijn kwetsbaar in het verkeer’.

Het monument is in opdracht van de Amsterdamse wethouder Abdeluhe Choco ontworpen door gebiedsbeheerder van stadsdeel Zuid Riny Meijer, samen met de familie Shay. Bij de onthulling op 6 december waren behalve de familie, ook leerlingen en ouders van het Cheider en kinderen uit de buurt, burgemeester Eberhard van der Laan en stadsdeelvoorzitter Zuid Sebastiaan Capel.

FOTO: ARIELA LEGMAN

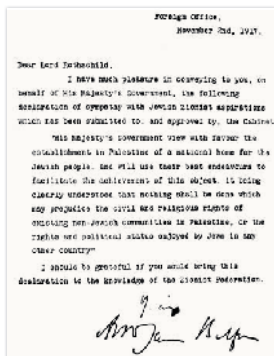
“We hebben een heel specifiek doel, de muziek laten horen van vermoorde componisten,” meldt een woordvoerder ons. “Dat doel komt niet dichterbij door een koppeling met vluchtelingen. En ook zijn we niet een maatschappelijke organisatie die al het onrecht in de wereld probeert recht te breien.” Half januari komt het AFK met antwoord.

GROOT-BRITANNIË

May trots op Balfourverklaring

Premier Theresa May wil niets horen van een Brits excuus aan de Palestijnen vanwege de *Balfour Declaration*. Integendeel, May zegt juist trots te zijn op minister van Buitenlandse Zaken, Arthur James Balfour (1848-1939), die er in 1917 de basis mee legde voor de stichting van de staat Israël. Volgens de premier is de verklaring ‘een van de belangrijkste brieven uit de geschiedenis’ en zal het 100-jarig jubileum ervan volgend jaar ‘met trots’ worden gevierd.

May roemde maandag in een speech Israël als ‘een opmerkelijk land’ en ‘een baken van tolerantie’, en kondigde en passant aan dat het Verenigd Koninkrijk de door de Internationale Holocaust Herinneringsalliantie (IHRA) voorgestelde werkdefinitie van antisemitisme zal overnemen en gebruiken.

DUITSLAND

Merkel: BDS is antisemitisme

Nog meer machtige vrouwen die het voor Israël opnemen: bondskanselier Angela Merkels christendemocratische partij, de CDU, windt geen doekjes om haar afkeer van de BDS-beweging. “Wie onder de vlag van de BDS-beweging oproept Israëlische producten te boycotten, spreekt dezelfde taal waarin werd opgeroepen niet van Joden te kopen. Dat is niets anders dan grof antisemitisme,” staat te lezen in een door de grootste Duitse politieke partij aangenomen motie. BDS vlekkeert Jodenhaat in ‘de 21e-eeuwse kleren van het antizionisme’, vinden de CDU’ers.

TERUGBETALING

Huizenclaims Polen

De World Jewish Restitution Organization laat weten dat (nabestaanden van) Poolse Joden, ook die in Nederland, de mogelijkheid krijgen om binnen zes maanden hun claim op door de nazi’s in Warschau gestolen huizen te bevestigen. Er moet dan al wel eerder dan 1989 een claim zijn ingediend (veel van die vorderingen zijn in de vergetelheid geraakt). Geheel nieuwe claims worden niet meer in behandeling genomen.

De stad Warschau heeft hiertoe een lijst van 2613 huizen opgesteld, maar zonder de namen van de toenmalige eigenaren. De WJRO heeft nu een database gemaakt die deze adressen koppelt aan de namen van huiseigenaren uit de huiseigenarenregisters van Warschau van 1930, 1939/1940 en uit hypotheekgegevens van die tijd. Deze database kwam er na een nieuwe Poolse wet die de mogelijkheid inperkt van Holocaustoverlevenden en -nabestaanden om hun in Warschau geïmmeubuleerd eigendom terug te vragen.

Omgekeerde Godwin*

Die arme Leo Smit Stichting. Het Amsterdams Fonds voor de Kunst heeft haar geschrapt uit het rijtje begunstigden. Zomaar, nadat de stichting jarenlang op de steun van het Fonds kon rekenen. De Leo Smit Stichting geeft in de Tweede Wereldoorlog vermoorde, vergeten Joodse componisten ‘een stem’ door hun werk weer ten gehore te brengen (zie de Varia). Een loffelijk streven, zou je zeggen. Dat vond het Fonds in het verleden ook. Nu niet meer. Waarom? Wel, het AFK vindt dat de stichting ‘een vertaalslag mist’. Ze zou wat meer moeten kijken naar de huidige vluchtelingen. Ik weet niet hoe het u vergaat, maar ik word zo langzamerhand kotsmisselijk van de vergelijking tussen wat tijdens de Shoah is gebeurd en het heden. Ik wil niets afdoen aan het hedendaags leed, maar kunnen we stoppen met die appels en peren? Je kunt de oorlog niet noemen of er wordt meteen geschermd met de situatie anno 2016; een soort omgekeerde Godwin. Dode Joden worden voortdurend vergeleken met levende leden van andere bevolkingsgroeperingen nu. Wat? Levende Joden moeten de twijfelachtige eer kanaries in de kolenmijn te zijn zelfs delen. Joden zijn echt niet de enige kanaries hoor. Zelfs niet in dit NIW. Lees de woorden van Said Bensellam in het Forum.

Ik kan zo vijf, zes redenen opnoemen waarom de vergelijking tussen de situatie van Joden toen én Joden nu en veel andere groeperingen in onze samenleving, mank gaat. Maar het is heel hip om het ene leed met het andere te ‘verbinden’, erger nog, zich dat leed toe te eigenen. Dat moet ook het AFK hebben gedacht. Dode Joden? Daar doen we niet meer aan, hoor. Nee, levende vluchtelingen, veel belangrijker, nu! En daarmee haalt het AFK, dat tientallen miljoenen euro’s te besteden heeft, doodleuk de kernboodschap van de Leo Smit Stichting onderuit, en dus ook de subsidieaanvraag van 30.000 euro.

Voorzitter van de Raad van Toezicht van het AFK is Heikelien Verrijn Stuart, de VARA/VPRO-journaliste die een carrière maakt van het grossieren in bestuursfuncties. Zo was ze ook jarenlang lid van de ICCO Regional Council for the Middle East. ICCO, u weet wel die organisatie die ervan wordt verdacht onaangename Palestijnse organisatie-tjes te spekken. En, o ja, ook is zij lid van het Dagelijks Bestuur van het Comité 4 en 5 mei. Je zou dus denken dat ze voldoende over dode Joden zou moeten weten.

Esther Voet, hoofdredacteur
Twitter: @Esther_Voet

*Een Godwin is een drogreden waarbij de Tweede Wereldoorlog wordt gebruikt als ‘argument’ in actuele discussies.

'Ff weer een update. Storm windkracht 7, uitschieters naar 8 en regen, veel regen tot vanavond'

**Joop Soesan
afgelopen woensdag
vanuit Netanya**

De gemeente kan namelijk elk moment beginnen met het publiceren van deze adressen, waarna nabestaanden maar zes maanden hebben om hun vroegere eigendom opnieuw te claimen en dan drie maanden om hun claim te bewijzen. Daarna vervallen de huizen aan de stad.

Een onmogelijke deadline, zei de Pools-Israëlische Holocaust-restitutieadvocaat Mariola Hawel-Tocker tegen de Israëlische krant *Haaretz*. Voor wie het toch wil uitzoeken, de WJRO-database is te vinden op www.wjro.org.il

MEDIENE

Jarige sjoel in Alkmaar

Desynagoge van Alkmaar nieuwe stijl bestond afgelopen donderdag vijf jaar. Daarom werd het eerste lustrum gevierd sinds de restauratie van de sjoel uit 1808. In 2011 kocht de Stichting Alkmaarse Synagoge het pand samen met de Woningstichting van Alkmaar terug van de Baptistengemeente die er jarenlang diensten hield.

De viering is aanstaande zondag 18 december en wordt omlijst met muziek, stand-upcomedy, een toespraak van de bestuursvoorzitter van de synagoge Loes Citroen, hapjes en drankjes. U vindt de sjoel aan de Hofstraat 15-17 te Alkmaar, de zaal is open vanaf 12 uur. De toegang is vrij, maar een uitnodiging aanvragen is verplicht: info@alkmaarsesynagoge.nl

POLITIEK

Rusland zegt nee

Tijdens de grote bijeenkomst van de OVSE, de Organisatie voor veiligheid en samenwerking in Europa, op 8 december in Wenen, is het niet gelukt om de werkdefinitie antisemitisme aan te nemen. Rusland lag dwars en stemde uiteindelijk tegen het voorstel. Alle beslui-

ten van de OVSE zijn gebaseerd op consensus en daarom verdween de werkdefinitie in de prullenmand. Hoewel, het goede nieuws is dat alle landen van de Europese Unie wél instemden met de werkdefinitie, ook Nederland dat in het voortraject nog bezwaar had gemaakt. Daarmee verplichten zij zich de definitie te gebruiken wanneer Israël wordt gedemoniseerd en vergeleken met de nazi's. Of er nu een nieuw traject wordt ingezet om de werkdefinitie binnen de EU bindend te maken was tijdens het ter perse gaan van dit NIW nog niet bekend.

GESCHIEDENIS

Joods Werkdorp Sloodorp

Op 14 december vond in de Wieringerpolder een informatiebijeenkomst plaats over de toekomst van het voormalig Joods Werkdorp Sloodorp Nieuwesluis, onder belangstelling van lokale media, omwonenden en de Joodse gemeenschap. Het Joodse Werkdorp werd in 1934 gesticht. Jonge vluchtelingen uit Duitsland en Oostenrijk kregen hier een tweejarige agrarische opleiding die ze in staat moest stellen zich in Palestina te vestigen. Het dorp kon zo'n 300 bewoners huisvesten, in totaal verbleven er 750 tot 900 jongeren. In maart 1941 werd het door de Duitse bezetter onttruimd, de meeste bewoners zijn in Mauthausen omgekomen.

Na de oorlog kwam het werkdorp in gebruik als proefboerderij, later huisde er een kunstgalerie. Het ge-

meenschapsgebouw is sinds 2002 rijksmonument. De woonbarakken eromheen zijn gesloopt.

Ron Bar-El, de nieuwe voorzitter van de Stichting tot Aankoop en Exploitatie van het Voormalig Joods Werkdorp Sloodorp Nieuwesluis, vertelt: "De huidige eigenaar, vastgoedman Joep Karel, wil barakken bouwen voor bijna 300 Oost-Europese flexwerkers, met het bestaande gebouw als middelpunt. Onze zorg is dat zo het monumentale, Joodse karakter verloren gaat. Wij willen het monument en het land eromheen aankopen door middel van crowdfunding, donaties en subsidies. Als dat niet lukt willen we het pachten van de huidige eigenaar."

Als het aan de Stichting ligt, komt in de voormalige boerderij een museum ter educatie en herinnering aan de slachtoffers die uit het dorp zijn weggevoerd. Ook wil de Stichting exposeren, bijvoorbeeld de beroemde foto's die Roman Vishniac er in 1939 maakte. Bar-El: "We hebben uiteenlopende plannen, er kunnen ook zomer- en winterkampen van Joodse jeugdbewegingen plaatsvinden."

VRIJWILLIGERS

Prijs

De vrijwilligers van het Joods Hospice Immanuel hebben de tweejaarlijkse Jaap van Hasselt Award van B'nai B'rith gekregen voor mensen die zich buitengewoon verdienstelijk hebben gemaakt voor de Joodse gemeenschap. De Amstelveense burgemeester Mirjam van 't Veld reikte op 11 december een sculptuur uit van kunstenaar Corry Amerlaan, een oorkonde en een cheque van 1000 euro aan Anita Gans en Flora Davidson, die de vrijwilligers vertegenwoordigden.

De burgemeester vertelde dat ze, als oud-verpleegkundige, tijdens een recent bezoek aan het hospice zeer onder de indruk was van het werk van de vrijwilligers. Naast de burgemeester spraken de Israël-

Werkdorp Sloodorp

sche ambassadeur Aviv Shir-On, de vicevoorzitter van B'nai B'rith, Orlando Heijmerink, en voorzitter van de Stichting Joods Hospice Immanuel, Samu de Leeuw. Zie ook pagina 33.

TELEVISIE

Knoop gaat internationaal

De rechten van het televisiedrieluik *De zaak Menten* zijn door NL Film verkocht aan Engeland, Amerika, Australië en Frankrijk. Er was al belangstelling uit China en Turkije en de productiemaatschappij denkt dat meer landen zullen volgen. In de reeks wordt de jacht van Hans Knoop op oorlogsmisdadiger Pieter Menten in beeld gebracht. Per aflevering keken er afgelopen maand ruim een miljoen mensen naar de EO op NPO2, een zelden

gehaalde kijkcijferscore. #DZM was *trending* op social media en volgens Hans Knoop was er onder de duizenden reacties die hij ontving geen enkele negatieve of antisemitische.

RECHTSSHERSTEL

Kille Den Haag

De Stichting Joods Erfgoed Den Haag laat weten geschrokken te zijn van het beleid van de gemeente Den Haag tegenover de Joden die net de oorlog hadden overleefd. Dit beleid was 'rigide, kil en op geld belust', blijkt uit onderzoek van historicus Robin te Slaa in opdracht van het Haagse gemeentebestuur, waarvan het rapport op 8 december naar de gemeenteraad werd gestuurd. Het onderzoek kwam er op aandringen van de Stichting, nadat een soortgelijke studie in Amsterdam had

geleid tot een tegemoetkoming van 10 miljoen euro aan de Amsterdamse Joodse gemeenschap.

Net als in de hoofdstad moesten de uit concentratiekampen en onderduik terugkerende Haagse Joden erfpacht betalen aan de gemeente voor de jaren dat hun huizen door de nazi's onteigend waren. Bovendien hief Den Haag nog een 'straatbelasting', die ook werd nagevorderd. De Stichting gaat met andere Haags-Joodse organisaties overleggen over een reactie op het onderzoek aan burgemeester en wethouders en de gemeenteraad van Den Haag. B en W zeiden eerder al voornemens te zijn 'daar, waar geen rechtsherstel heeft plaatsgevonden, onrecht door handelen van de gemeente uit die periode recht te zetten'. ■

Fauda op Netflix

Als u nog geen abonnement op Netflix had, is er een belangrijke extra reden om dit zo snel mogelijk te veranderen: de twaalf afleveringen van de Israëlische serie *Fauda* (Arabisch voor chaos) zijn er te zien. De uitstekend geacteerd serie geeft een realistisch beeld van het werk van een antiterreureenheid, die probeert een aanslag van het formaat 9/11 op Israëlisch grondgebied te voorkomen. Lior Raz (foto) speelt Doron Kabilio, een keiharde commando op jacht naar Abu Ahmad, een Hamas-terrorist die het hele Midden-Oosten in een oorlog dreigt te storten.

De nieuwe wand

Dit is het nieuwe ontwerp voor de namenwand die zal verrijzen langs de Weesperstraat. 104.000 namen, verwerkt in het Hebreeuwse woord *lizkor*, 'herinneren'. Het moet begin 2018 klaar zijn.

DOOR DE REDACTIE

Net als het namenwandontwerp dat bestemd was voor het Wertheim-park, waarvoor uiteindelijk te weinig draagvlak bleek, heeft de wereldberoemde architect Daniel Libeskind ook voor dit ontwerp aan de Weesperstraat getekend. Het Nederlands Auschwitz Comité heeft het nieuwe ontwerp voor het Holocaust Namenmonument vandaag samen met de Pools-Joodse architect gepresenteerd. Het zal het eerste gedenkteken zijn met al de namen van de 102.000 Joden en 220 Roma en Sinti die in de oorlog zijn vermoord en komt te staan ter hoogte van de Hermitage en de Protestantse Diaconie, en in de nabijheid van belangrijke culturele instituties als de Portugese Synagoge en het Joods

Historisch Museum. Een nationaal monument – meer dan zeventig jaar na afloop van de Tweede Wereldoorlog – in het hart van het Joods Cultureel Kwartier.

Aanraakbaar

De gedenkplaats heeft het karakter van een labyrint van gangen, met aan beide zijden twee meter hoge bakstenen muren. Op elk van de 102.000 stenen wordt een naam, geboortedatum en de leeftijd waarop de persoon werd vermoord gegraveerd. De namen van de slachtoffers zijn aanraakbaar. De muren dragen vier grote objecten van spiegeland roestvrij staal, de vier Hebreeuwse letters van het woord *lizkor* (herinneren): לזכור.

Er is bewust gekozen voor baksteen, omdat dat een traditioneel Nederlands bouw materiaal is. De stenen, in combinatie met de sterk reflecterende geometrische vormen van de stalen letters, leggen een verbinding tussen het Amsterdams verleden en het Amsterdams heden. Op de plek waar de muren en de objecten elkaar kruisen is er een smalle leegte, waardoor het lijkt of de letters zweven, symbool voor de onderbreking in de geschiedenis en cultuur van het Nederlandse volk.

Historisch besef

Het Nederlands Auschwitz Comité heeft Rijn-bouwt gevraagd om op te treden als coördinerend en uitvoerend architectenbureau. Libeskind

Artist's impressions van het Namenmonument, geproduceerd door architect Liberman

blijft de hoofdontwerper en Rijksbouwmeester Floris Alkemade zal als onafhankelijk adviseur het Nederlands Auschwitz Comité en het ontwerpteam bij de uitwerking adviseren. De oplevering staat gepland voor begin 2018 en er is sprake van een boekpublicatie en het produceren van een documentaire rond de bouw.

Jacques Grishaver, voorzitter van het Nederlands Auschwitz Comité mag terecht trots zijn dat er, ondanks alle tegenslagen met het Wertheimspark, nu toch een deugdelijk, breed gedragen plan voor de namenwand ligt. Grishaver: "Voor nabestaanden is het van onschatbare waarde een plaats te hebben waar zij hun familieleden kunnen herdenken. Zo worden de namen van de slachtoffers van de Holocaust aan de vergetelheid onttrokken. Het monument heeft bovendien de functie van trait d'union tussen verleden, heden en vooral toekomst. Herdenken is niet alleen voor hen die zich de oorlog kunnen herinneren. Het is juist ook voor degenen die de oorlog niet hebben meegemaakt. Voor de kinderen van zij die het meemaakten, voor hun kleinkinderen en voor de volgende generaties. Bovendien draagt het monument bij aan het historisch besef waar oorlogen toe kunnen leiden en vormt het een aansporing voor reflectie en educatie over de Tweede Wereldoorlog."

Bijdrage

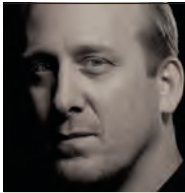
Architect Libeskind legt het als volgt uit: "Van alle West-Europese landen verloor Nederland procentueel gezien het grootste deel van zijn Joodse bevolking als gevolg van de Holocaust. Het Namenmonument zal het eerste zijn met alle namen van Nederlandse slachtoffers van de Holocaust. Als een kind van overlevenden van de Holocaust, was het voor mij enorm belangrijk om een bijdrage te leveren aan dit betekenis-

volle project. Ik hoop dat het monument voor de inwoners van Nederland en daarbuiten een gedenkplaats voor bezinning en reflectie zal zijn."

U kunt deelnemen aan de totstandkoming van het project door bakstenen met daarop een naam te adopteren. Het Nederlands Auschwitz Comité is daarnaast actief bezig met het werven van fondsen voor het monument. Namen adopteren of op een andere manier steunen, kan onder andere via de website: www.namenmonument.nl ■

Het lijkt of de stalen letters zweven, symbool voor de onderbreking in de geschiedenis en cultuur van het Nederlandse volk

Bart Schut

Doe aangifte! Tegen mij

Graag zou ik zien dat de overheid haar onderdanen wat minder beschouwde als jengelende kleuters en wat meer – op z'n Amerikaans – als mondige burgers die tegen een stootje kunnen. Maar, zoals de Deense mensenrechtenadvocaat Jacob Mchangama deze zomer in *Foreign Policy* schreef, Europa is meer gericht op harmonie dan op vrijheid. In dat licht is de veroordeling van Geert Wilders wegens groepsbelediging en aanzetten tot discriminatie misschien begrijpelijk, wenselijk is zij in mijn ogen zeker niet. Ik heb nooit begrepen hoe je een groep mensen collectief kunt beledigen.

Als ik bijvoorbeeld zou schrijven dat de profeet Mohammed een pedofiele massamoordenaar was, beledig ik ongetwijfeld hele volksstammen, ondanks het feit dat zij in de bronnen geloven die deze stelling staven en ik niet. Schrijf ik daarentegen hetzelfde over Charles Darwin, zal niemand aangifte tegen mij doen van (groeps)belediging, al is er geen enkele bron op aarde die deze beschuldiging onderschrijft. De belediging zit hem dus niet in de waarheid van het gestelde, maar in hoe de leden van de 'beledigde' groep erop reageren. Doodeng, als u het mij vraagt. Gemakkelijker én rechtvaardiger zou zijn die hele groepsbelediging bij het oud vuil te zetten en de rechter bij mogelijk kwetsende uitspraken te laten kijken naar het waarheidsgehalte ervan in plaats van naar de lontjeslengte van bepaalde groepen in de samenleving.

Langetenenjurisprudentie

Afijn, we leven onder het rechtssysteem waaronder wij leven, niet onder het systeem waaronder wij misschien zouden willen leven. Dat betekent dat de langetenenjurisprudentie van de groepsbelediging geldend recht is. Maar dit accepterend zou het ten minste voor iedereen moeten gelden. Het kan dus niet zo zijn dat een politicus met een afkeer van Marokkanen wel wordt veroordeeld, maar een imam (of voor mijn part een dominee of rabbijn) met een afkeer voor homo's niet. Rechtsgelijkheid is een van de hoekstenen van de rechtsstaat.

Als Wilders minder Marokkanen wil en hij wordt vervolgd, is het vreemd, voor velen onverteerbaar zelfs, wanneer PvdA-kopstukken die beweren dat dezelfde groep een 'etnisch monopolie op overlast heeft' (groepsbelediging) en dus maar 'vernederd' moet worden (aanzetten tot discriminatie) hiermee weggelaten.

Of – en hiermee kom ik bij de crux van mijn betoog – wanneer bepaalde groepen 'slachtoffers' van belediging en aanzetten tot discriminatie wel een willig oor vinden bij het Openbaar Ministerie en andere niet. Du moment dat Rachid el Ghazaoui Joden 'hebbelijke hyena's die uit zijn op ons geld en bloed' noemt, lijkt mij bewezen dat hij deze groep beledigt en aanzet tot discriminatie wanneer wij de redenering volgen die de rechtbank in het Wilders-vonnis aanhing. Toch is 'Appa' – de naam waaronder dit antisemitische schreeuwertje bij een (iets) groter publiek bekend is – niet veroordeeld. Sterker nog, de rapper is niet eens vervolgd voor zijn uitspraken. Blijkbaar achtte de officier van justitie de kans op een optreden bij *Pauw* of *De Wereld Draait Door* zo klein dat hij vervolging van El Ghazaoui niet de moeite waard vond.

Het begrip ras

'Maar wacht even, Bart,' zegt u nu misschien, 'beledigde Appa wel de Joden tijdens zijn haatspeech op het Museumplein? Sprak hij niet expliciet over *zionisten*?' Dat klopt, en zionisten zijn natuurlijk geen ras. Maar laten we eerlijk zijn, dat zijn Marokkanen ook niet. Toen ik in Marokko woonde, zag ik roodharige berbers in het Rifgebergte met sproeten en blauwe ogen, en zwarte berbers met kroeshaar in de woestijn ten zuiden van Ouarzazate. Om nog maar te zwijgen van de enorme etnische en culturele – en vaak extreem racistische – tegenstellingen met Arabische Marokkanen. En dat zou één Marokkaans ras vormen?

Nee, in de zaak-Wilders hebben OM en rechter het begrip ras opgerekt, zodat het ook nationaliteit betekent (wat inhoudt dat u als Joodse lezer deel uitmaakt van het Nederlandse ras waartoe ook uw Turkse slager en Antilliaanse buurman behoort). Als je 'ras' zover uitbreidt dat het een synoniem wordt voor nationaliteit, waarom dan ook niet voor een politieke groep als de zionisten? Nu kunt u tegenwerpen dat je ervoor kiest zionist te worden en dat je Marokkaan nu eenmaal bent, of je wilt of niet, maar is dat wel zo? Als Nederlanders van Maghrebinse komaf hun paspoort inleveren of weggooien of voor mijn part verbranden, zullen zij behalve in Marokko zelf

nergens op aarde meer als Marokkaan worden beschouwd of behandeld. Zij kunnen wel degelijk ervoor kiezen uitsluitend Nederlander te zijn.

Bovendien, er worden wel meer groepen beschermd tegen belediging, zonder dat deze een etnische, nationale of raciale grootste gemene deler hebben. Moslim zijn is niet minder een keuze dan zionist. En is er werkelijk één persoon in ons land die eraan twijfelt dat Wilders was vervolgd – en met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid veroordeeld – als hij naar analogie met Appa islamieten had omschreven als ‘geile gieren, uit op onze vrijheid en vrouwen’?

Cadeaupapierje

Nogmaals, Appa is niet eens vervolgd voor zijn uitspraken. Sterker nog, deze worden niet eens meegeteld als antisemitisch incident, ondanks het feit dat iedereen weet dat ‘zionist’ hier een synoniem is voor ‘Jood’. Sociale media en webforums voor jongeren met een migratieachtergrond staan vol met beledigingen aan Joden, handig verpakt in een zionistisch cadeaupapierje. ‘Zionist’ is een woord dat wordt gebruikt om ongestraft antisemitisme te verspreiden. Iedereen weet dit, niemand doet er wat aan. Niemand, zei u? De rechter in Essen (D) veroordeelde vorig jaar een activist van Turkse komaf na een anti-Israëldemonstratie omdat – en ik citeer uit het vonnis – ‘in de taal van antisemieten “zionist” het codewoord is voor Jood’.

Jazeker, de Duitsers zijn ons voorbijgestreefd in de strijd tegen antisemitisme, want in Nederland is nog niet één Jodenhater vervolgd wegens haatspeech tegen ‘zionisten’, laat staan veroordeeld. Dit ondanks het feit dat ook ons land zich inmiddels heeft geschaard achter de werkdefinitie antisemitisme van de IHRA (Internationale Alliantie voor de Herinnering van de Holocaust), die duidelijk stelt dat de volgende zaken Jodenhaat constitueren: de bewering dat de staat Israël een racistische onderneming is; het gebruik van klassiek antisemitische symbolen of beelden, zoals het ‘bloedsprookje’ (hallo Appa!); de vergelijking van hedendaags Israëliësch beleid met de nazi’s; het verantwoordelijk houden van Joden voor Israëliëse acties.

Al deze zaken zijn de afgelopen jaren – en vooral in de hete zomer van 2014 – en masse gedaan onder een dun laagje vernis van antizionisme of ‘Israël-kritiek’. Bij mijn weten is niemand hiervoor vervolgd. Het Openbaar Ministerie wilde simpelweg zijn handen er niet aan branden. Laten wij de officieren van

justitie nu met massale aangiften dwingen dit wel te doen, net als in de zaak-Wilders. Laten wij zo de rechter dwingen een uitspraak te doen over het antizionistische excuus voor Jodenhaat. En als u zo snel niemand heeft om aangifte tegen te doen, laat mij u dan een handje helpen:

Israël is een apartheidsstaat die genocide pleegde en pleegt op het Palestijnse volk.

Zionisten beheersen de economie, de politiek en de media en gebruiken die dominantie om alle andere bevolkingsgroepen te onderdrukken en tot slaaf te maken.

Zionisten vermoorden niet-Joodse kinderen en gebruiken hun bloed om menses voor Pesach te maken.

Ik hoop dat u aangifte tegen mij doet wegens groepsbelediging en aanzetten tot discriminatie. Al vermoed ik dat er geen voorbedrukte formulieren voor u klaar zullen liggen op de politiebureaus, hoop ik dat er voldoende zullen komen om het Openbaar Ministerie wakker te schudden. Om antisemitisme te bestrijden en de rechtsgelijkheid in ons land te versterken. Wat dat laatste betreft, kan mijn laatste uitspraak de officieren van justitie wellicht wakker schudden: *Willen jullie meer of minder zionisten in ons land? Minder? Dan gaan we dat regelen.*

‘Zionist’ is een woord dat wordt gebruikt om ongestraft antisemitisme te verspreiden. Iedereen weet dit, niemand doet er wat aan

Hama(a)sstad

In april houdt de Europese achterban van Hamas voor de 15e keer zijn jaarlijkse conferentie. De *Palestinians in Europe Conference* doet voor de tweede keer Rotterdam aan. Bij de organisatie zijn minstens drie mensen betrokken die volgens Israël deel uitmaken van de Europese leiding van Hamas.

CAREL BRENDEL

De Maasstad wordt volgend jaar mei voor één dag de Hamas-stad. De jaarlijkse *Palestinians in Europe Conference* (PEC) strijkt op 23 april neer in De Doelen in Rotterdam. De exacte datum en locatie werden vorige week bekendgemaakt op de Facebookpagina van de Nederlandse Palestina-activist Amin Abou Rashed.

De conferentie is bedoeld om het wij-gevoel onder Palestijnen in Europa te versterken. Elk jaar strijkt de PEC neer in een andere grote Europese stad. Dit jaar was Malmö aan de beurt, in 2014 Berlijn. De conferentie deed in 2007 al eens Rotterdam aan, eveneens in congrescentrum De Doelen.

Een belangrijk thema voor de conferentie van volgend jaar is de honderdste verjaardag van de Balfour-verklaring, waarin de Britse minister van Buitenlandse Zaken Arthur James Balfour de

stichting van een Joods nationaal tehuis in Palestina ondersteunde. Het Palestinian Return Centre (PRC) in Londen, de belangrijkste PEC-sponsor, ijvert er al enige tijd voor dat de Britse regering haar excuses aanbiedt voor de 'beruchte verklaring'.

Het PRC omschrijft zichzelf als 'een onafhankelijk adviesbureau dat zich richt op de historische, politieke en legale aspecten van Palestijnse vluchtelingen'. Volgens Steven Merley, een Amerikaanse kenner bij uitstek van de Moslimbroederschap, is het PRC echter een onderdeel van het Britse netwerk van Hamas en de Moslimbroeders. PRC-leiders zijn betrokken bij de Union of Good, een netwerk van organisaties die Hamas financieel ondersteunen, en bij de European Campaign to End the Siege of Gaza (ECESG), een van de organisaties achter de Gaza flotillas. Hamas-activisten en vooraanstaande Moslimbroeders zijn vaste prik op de sprekerslijst.

Onwettig

In december 2010 besloot de Israëlische regering het PRC tot onwettige organisatie te verklaren. De Israëlische beschouwen het PRC als onderdeel van Hamas. Het besluit, genomen door de toenmalige minister van Defensie Ehud Barak, noemde de bemoeienis van PRC-activisten met de eerste Gazavloot. Het besluit verwees eveneens naar Palestijns-Europese conferenties, waar Hamas-leider Ismail Haniyeh de bezoekers per video had toegesproken. Het PRC noemt de berichten over banden met Hamas 'onjuist en ongegrond' en dreigde vorig jaar nog met juridische stappen tegen de Israëlische regering. Haniyeh sprak ook de Palestijnse conferentie van 2007 in Rotterdam per satellietverbinding toe, nadat de Nederlandse regering hem een inreisvisum had geweigerd. In De Doelen waren tweeduizend toehoorders onder wie oud-premier Dries van Agt, zelf een van de sprekers.

Het PRC werkt bij de organisatie samen met lokale Palestijnse groeperingen. De Nederlandse organisatie was in 2007 in handen van het Palestijns Platform voor Mensenrechten en Solidariteit (PPMS). Organisator van de conferentie, volgens een verslag van *NRC Handelsblad* (7 mei 2007), was PPMS-voorzitter 'Amin Abu Ibrahim'. Deze naam dook in 2003 eveneens op in de rechtszaak

tegen de Holy Land Foundation in Texas, die in de Verenigde Staten tot in de hoogste instantie is veroordeeld wegens grootscheepse financiering van Hamas-terreur.

Onder zijn echte naam, Amin Abou Rashed, werd de Hamas-activist breder bekend in 2010, toen hij een van de twee Nederlandse opvarenden was op een van de kleinere schepen van de eerste Gazavloot. Deze vanuit Turkije gesponsorde onderneming van Hamas en de Moslim Broederschap kreeg een bloedig einde toen het Israëlische leger ten koste van negen mensenlevens hardhandig ingreep op het Turkse vlaggenschip *Mavi Marmara*. Volgens Merley was Abou Rashed een leidende figuur in de organisatie van de eerste Gazavloot. Hij was ook organisatorisch betrokken bij latere pogingen om de Gaza-blokade te doorbreken. Samen met Ibrahim Akkari, een andere veteraan bij de Nederlandse Moslimbroeders, regelde hij in 2011 de aankoop van een Nederlands-Italiaans schip voor de (mislukte) tweede Gazavloot.

Lobbycursus

Israël beschouwt Abou Rashed als onderdeel van het 'hoofdkwartier van Hamas in Europa', zo blijkt uit een regeringsbesluit van december 2013 waarin het Europese Hamas-netwerk tot illegale organisatie wordt verklaard. Op de lijst staan vijftien namen van organisaties en leiders. Onder hen is ook PRC-voorman Zaher Birawi, die begin dit jaar een lobbycursus voor Palestina-activisten verzorgde in een Rotterdamse moskee. Een andere door Israël genoemde PRC-prominent is algemeen directeur Majed Al-Zeer, ook al een van de sprekers in 2007 in Rotterdam.

Al-Zeer is ook volgend jaar een centrale figuur. Hij kwam in juni over uit Londen om te overleggen met de Nederlandse vrijwilligers die het evenement in Rotterdam voorbereiden. Deze bijeenkomst werd geleid door Al-Zeer, Abou Rashed en Ahmad Skinah, voorman van de Vereniging Palestijnse Jongeren in Nederland, de jeugdorganisatie van Abou Rashed.

De Nederlandse overheid zag in 2007 geen aanleiding de conferentie te verbieden. Eventuele pogingen om het Palestijnse samenzijn uit Rotterdam te weren lijken daarom bij voorbaat tot mislukking gedoemd. Een kritische benade-

Hamas-aanhangers vieren op 11 december in Khan Yunis dat de terreurbeweging 29 jaar geleden werd gesticht.

ring van de conferentie heeft vermoedelijk meer zin. De overheid kan bijvoorbeeld besluiten geen toegang te verlenen aan sprekers die hebben opgeroepen tot geweld en terreur, of aan antisemitische figuren die op Hamas-zenders verkondigden dat de Joden matses maken van het bloed van kinderen.

Onderdeel van een kritisch beleid is dat de gemeente Rotterdam afziet van officiële ontvangsten en afstand houdt van clubs die de conferentie steunen en promoten. Het is echter de vraag of er brede steun bestaat voor een dergelijke aanpak. In 2008 namen SP en GroenLinks in Rotterdam het initiatief voor een stedenband met Gaza. Doordat drie PvdA'ers op de valreep tegenstemden, haalde dit voorstel het net niet.

De islamitisch geïnspireerde partij Nida heeft een nauwere band met Gaza in haar programma gezet. Nida-leider Nourdin el Ouali was een van de docenten op bovengenoemde lobbycursus met PRC-leider Birawi. NIDA-leden (en ook DENK-voorman Tunahan Kuzu) scheepten zich vorig jaar in voor een boottochtje over de Nieuwe Maas uit solidariteit met de Gazavloot.

Tanya Hoogwerf, gemeenteraadslid van Leefbaar Rotterdam, noemt het 'onacceptabel' dat de Hamasaanhangers haar stad hebben uitgekozen voor hun conferentie. "Wij hebben de toezegging gekregen van het college van burgemeester en

wethouders dat tegen deze Hamas-conferentie zal worden opgetreden. Toen was nog niet duidelijk waar en wanneer het zou moeten plaatsvinden. Nu willen we weten hóe er wordt opgetreden, zeker nu we weten dat De Doelen, een door de gemeente gesubsidieerde instelling, er geen been in ziet de rode loper uit te gooien," zegt Hoogwerf.

Het is overigens onbekend of Van Agt op 23 april op herhaling gaat, of dat actieve politici in Rotterdam het woord zullen voeren. De sprekerslijst is nog niet bekend. ■

Eventuele pogingen om het Palestijnse samenzijn uit Rotterdam te weren lijken bij voorbaat tot mislukking gedoemd

Berucht antisemiet

De opvallendste spreker op de vorige Palestijnen in Europe Conferentie, op 7 mei j.l. in Malmö, was Ikrima Sabri, voormalig grootmoefiti van Jeruzalem. Hij is berucht om zijn antisemitische uitspraken, waarin hij onder meer de omvang van de Holocaust bagatelliseerde en de *Protocollen van de Wijzen van Zion* aanhaalde.

Sabri stond aangekondigd als spreker op de conferentie in Rotterdam in 2007, maar op de valreep trok hij zijn visumaanvraag in. Na de conferentie maakte minister van Buitenlandse Zaken Maxime Verhagen bekend dat Sabri niet meer welkom was in Nederland. De komst van de ex-grootmoefiti naar Malmö was voor twee linkse Zweedse parlementariërs aanleiding om zich terug te trekken als spreker op de conferentie dit jaar.

Stelling van de week

Je suis Kanarie

Israël

Robert Kopuit

Op deze manier wordt antisemitisme eerder gebagatelliseerd

Ik voel me geen kanarie. Een slecht gekozen stelling overigens. Dankzij die kanarie konden mijnwerkers zich tenminste op tijd uit de voeten maken. Israël is de echte kanarie. Als dat land onder de voet gelopen wordt door moslims is de volgende stap dat Europa (nog meer) geïslamiseerd wordt. De serie *De kanarie in de kolenmijn* laat in ieder geval zien dat antisemitisme onder moslims bestaat. Dat is uniek in medialand. Andere omroepen negeren of ontkennen dat.

Ik herken me niet in mevrouw Groenteman, die theatraal roept dat ze ongerust is over een verschijnsel waarmee ze in haar comfortabele Amsterdam-Zuid niet is geconfronteerd. Ik vond dat onbenullig en ongeloofwaardig. Op deze manier wordt antisemitisme eerder gebagatelliseerd dan aan de kaak gesteld. En nee, we overdrijven niet als we het hebben over toenemend antisemitisme. De cijfers van het CIDI en de racismemonitor, die een daling laten zien in antisemitische incidenten, zijn beperkt betrouwbaar. Het enige dat afneemt, is de bereidheid om aangifte te doen. Er wordt toch niets mee gedaan. Er liggen geen voorgedrukte formulieren klaar om aangiftes te vereenvoudigen en ook roepen politici en BN'ers niet op om aangifte te doen.

In het eerste deel ging het over antisemitisme door moslims. Antisemitisme, BDS, antizionisme en dergelijke, zijn bepaald geen voorboden van christenvervolgung.

Robert Kopuit (67), gepensioneerd docent economie hbo, was tot de opheffing van de Joodse Omroep lid van de programmaraad.

Iedereen

Barbara van Mourik

Heel even wilde ik doen alsof het onderwerp mij niets aanging

De kanarie in de kolenmijn was een wake-up call. Heel even wilde ik doen alsof het onderwerp mij niets aanging.

Met een katholieke moeder ligt mijn Joodse afkomst verder terug dan die van mevrouw Groenteman. Tegelijk realiseerde ik me dat dit mij ook aangaat. Dat het iedereen zou moeten aangaan. Mijn twee puberkinde- ren realiseerden zich dat meteen. Mijn zoon Daan (2001) was in eerste instantie bang en had veel vragen, die ik als historicus zo goed mogelijk probeerde te beantwoorden. Voor mijn dochter Anne (2004) was het klip en klaar, zij gaat het Israëlische leger versterken om zo korte metten te maken met onrecht, en het liefst al morgenvroeg.

Juist de nauwe betrokkenheid bij het onderwerp van mevrouw Groenteman en de andere personen die aan het woord kwamen, maakt de uitzending indringend en inzichtelijk. De toegevoegde waarde van een Joodse redactie is zichtbaar. Ik hoop dat ook andere kijkers het gevoel van urgentie hebben gekregen. Wij zouden allemaal kanaries moeten zijn. Iedereen die vandaag de dag gedwongen buiten de heersende norm valt en geen rol krijgt in het bepalen van die norm. Mijn goede voornemens voor 2017 zijn aangescherpt. Ik blijf me verzetten tegen elke vorm van uitsluiting en me inzetten voor een samenleving met plaats voor iedereen. Maar het mag ook niet zo zijn dat door een veranderende maatschappij moeizaam bevochten waarden verloren gaan.

Barbara van Mourik (45), historicus (o.a. onderzoeker van de schepenprotocollen en raadssignaten van de stad Nijmegen).

Nee

Bertie van Gelder

Gelukkig zie ik ook heel andere ontwikkelingen

We leven in een vreselijke wereld. Polarisatie neemt alleen maar toe. Wilders' vrijheid van meningsuiting betekent dat iedereen mag zeggen wat hij of zij wil, ongeacht de consequenties. In dat kader plaats ik ook het openlijk racisme en antisemitisme. Of antisemitisme toeneemt, weet ik niet. Niet naar mijn persoonlijke beleving. Ik woon in Amsterdam-Oost, iedereen – ook in de moslimgemeenschap – weet dat ik Joods ben en ik krijg daar geen vervelende opmerkingen over. Direct na de oorlog en de onderduik was dat veel erger. De tijden zijn natuurlijk veranderd, Israël is ontstaan als een inspiratiebron voor antisemitische uitingen door onder meer moslimjongeren die zich identificeren met Palestijnen. De wereldwijde terroristische dreiging maakt dat synagogen zich beveiligen. Helaas, maar terecht. Maar moskeeën zijn ook doelwit van aanvallen. En moslims en mensen met een donker uiterlijk worden met argwaan bekeken. Gelukkig zie ik ook heel andere ontwikkelingen. De Kristallnachtgedenking bij het Muiderpoortstation waar de Marokkaanse Raad altijd acte de présence geeft. Het Veiligheidspact tegen Discriminatie is ondertekend door bijna alle Marokkaanse, Joodse, Turkse, Surinaamse en andere organisaties. Ik voel me geen kanarie. En als we als Joden al een aparte verantwoordelijkheid zouden hebben, dan is het vooral om met die andere bevolkingsgroepen in contact te treden. En er samen voor zorgen dat Nederland een veilig land is voor iedereen. Jammer dat dat in de serie onzichtbaar bleef.

Bertie van Gelder (83), vrijwilliger bij sociaal-culturele stichting Ibno Khaldoun.

Mijn vader

Said Bensellam

Ik zou willen zeggen: kom we gaan er tegenaan!

Mijn vader is 67. Hij herkent Nederland niet meer. Als gastarbeider, jaren geleden, voelde hij zich welkom. Nu wordt hij geconfronteerd met politici als Wilders, die zijn volgelingen laat scanderen: Minder! Minder Marokkanen. Iemand uit de bovenlaag van de bevolking die de rechtbank, een van de hoogste instanties in het land, en het parlement minacht. Wat is dit voor land? Hoe voelt dat voor mijn kinderen die straks vanwege hun achternaam uit de stapel sollicitanten worden gegooid? Wij staan 3-0 achter. Als er al een kanarie is, dan is het misschien mijn vader. Tegen David Beesemer zou ik willen zeggen: kom we gaan er tegenaan! We houden allebei van sport. We zijn allebei ondernemer en hebben een grote achterban. Die kunnen we samenbrengen. Dat is eerder gelukt, toen we een voetbaltoernooi organiseerden voor Joodse en Marokkaanse jongens. Ik snap dat hij teleurgesteld is. Dat ben ik ook. Toen ik een groepje Marokkaanse jongens zover wist te krijgen om samen met Joodse leeftijdgenoten de begraafplaats in Amsterdam-Oost op te knappen, hoopte ik dat daar een basis zou ontstaan, dat daar relaties zouden worden aangeknoopt waarop we verder konden gaan. En ja, de kritiek uit onze beider gemeenschappen is fel. Maar opgeven is geen optie. Laat de politiek in binnen- en buitenland zijn spel spelen. Maar laten wij, als Amsterdammers, voor onze stad en onze gemeenschap opkomen.

Said Bensellam (45), ontwikkelt projecten en schoolprogramma's vanuit een multiculturele achtergrond en expertise, www.saidenlody.nl

Wie en wat is het forum?

Het NIW-forum bestaat uit personen van diverse pluimage, van links tot rechts, atheïstisch tot orthodox, man en vrouw, van jong tot oud. Met enige regelmaat wordt leden gevraagd te reageren op een stelling die samenhangt met hun maatschappelijke interesse en expertise.

Wilt u meediscussieren?
Mail naar karendejager@planet.nl

De stelling voor volgende week

Laten we van Chanoeka geen Kerst maken

Dit is de vierde aflevering in de serie 'Onze rabbijnen', waarin we een aantal Nederlandse rebbes aan de tand voelen over religie, maatschappij, roeping, de toekomst van het jodendom en andere hete hangijzers.

Albert Ringer

Op zoek naar vrede

Ooit een software-ingenieur die altijd over religie sprak, nu een rabbijn die weet hoe een computer werkt. Albert Ringers route naar de LJG Rotterdam was lang en boeiend.

TEKST ACHSA VISSSEL • FOTO'S CLAUDIA KAMERGORSKI

Rabbijn Albert Ringer oogt vriendelijk en energiek, dat hij de pensioengerechtigde leeftijd nadert is hem niet aan te zien. Na een rondje over het marinerrein in Amsterdam, waar hij actief is als krijgsmachtrabbijn, vertelt hij over de vier verschillende taken die hij op dit moment vervult: als rabbijn voor de Liberaal Joodse Gemeente Rotterdam, rabbinaal verantwoordelijke voor de LJG Twente en als geestelijk verzorger binnen de krijgsmacht en bij Parnassia, een psychiatrisch ziekenhuis in Den Haag.

Hoe ziet uw werk bij de krijgsmacht eruit?

"Ik doe pastoraal werk, met Joodse en niet-Joodse militairen en burgerpersoneel van Defensie. Daarnaast heb ik onder meer bezinningslessen gegeven aan een groep officieren aan de Koninklijke Militaire Academie. Boeiende, slimme mensen, fijn werk om te doen. Met zo'n lespakket zet je rabbijnen binnen de krijgsmacht ook op de kaart. Na je introductie als rabbijn vergeet zo'n groep je niet meer."

U ging pas na uw vijftigste deze richting op.

"Eerst studeerde ik kunstgeschiedenis in Groningen. Met mijn eerste vrouw Mirjam, moeder van mijn drie kinderen,

trok ik naar Amsterdam en rondde daar mijn doctoraal af. Er was geen werk in mijn vak te vinden en ik kwam twintig jaar lang in de informatica terecht. Toen was ik die programmeur die altijd over religie sprak, nu ben ik een rabbijn die weet hoe een computer werkt. Mijn huidige vrouw Aviva, geriatisch arts, heeft me ondersteund in de switch van IT naar het rabbinale bestaan. Een echte *esjet chajil* ['een sterke vrouw' zoals in het gebed op vrijdagavond, red.].

Soms hebben mensen het over een 'late roeping', maar dat is een christelijk concept, dat je van de ene dag op de andere door God geroepen voelt. Zo was het helemaal niet. Ik was mijn leven lang al bezig met het jodendom, bestudeerde het, gaf er les in. Dankzij die activiteiten werd ik gevraagd om geestelijk verzorger bij de krijgsmacht te worden. In die tijd begon ik ook aan de studie voor rabbijn aan het Levisson Instituut. Daarnaast bood zich een baan aan als geestelijk verzorger bij Parnassia, zodat ik mijn werk in de IT los kon laten. In januari 2009 werd ik benoemd in Rotterdam.

Vanwege mijn dyslexie lag rabbijn worden eigenlijk niet voor de hand. Bij lezen in het openbaar voel ik me niet altijd comfortabel. Ondertussen kan ik er beter mee omgaan, een goede voorbereiding helpt en ik heb minder gêne. Een tekst komt er bij mij niet altijd even vloeiend uit en dat wordt geac-

**Je staat als
rabbijn niet in
een hiërarchische
verhouding tot
je gemeente,
de gemeente is
autonoom**

Vanwege mijn dyslexie lag rabbijn worden eigenlijk niet voor de hand

cepteerd. Mijn kracht ligt elders: creatief, associatief denken. Als ik spreek of lesgeef gebeurt dat voor een deel spontaan.”

Toen ik u een keer hoorde spreken kwam dat duidelijk niet van een papiertje.

“Nee, dat zou ik ook niet goed kunnen! Soms gebruik ik wat aantekeningen, maar ik doe het liever uit mijn hoofd. Er is ook een voordeel: ik kan vrijer praten. Als er tijdens een *droosje* een kind op de *bima* klimt pas ik dat zo in in mijn verhaal.”

Uit wat voor gezin komt u?

“Ik ben geboren in Den Haag, op de Denneweg. Haagser kan bijna niet. Een van mijn belangrijkste jeugdherinneringen is de Gouden Koets, die elk jaar op Prinsjesdag bij ons in de straat stond. De stoet wachtte op het seintje om Juliana op te halen bij Paleis Lange Voorhout, pal voor onze deur. De koets was leeg, verschrikkelijk hoog, en ik kon er eindeloos lang naar kijken – in mijn herinnering dan. We waren lid van een orthodoxe gemeente, ik werd bar mitzwa in de Wagenstraat, terwijl mijn sociale omgeving voornamelijk door jeugdbeweging Haboniem werd bepaald. Mijn ouders hebben tijdens de oorlog in verschillende concentratiekampen gezeten. Mijn vader is bijna al zijn familie kwijtgeraakt, mijn moeder iedereen. Dat is alles wat ik weet. Hij vertelde weleens iets, zij nooit.”

Had u er meer over willen weten?

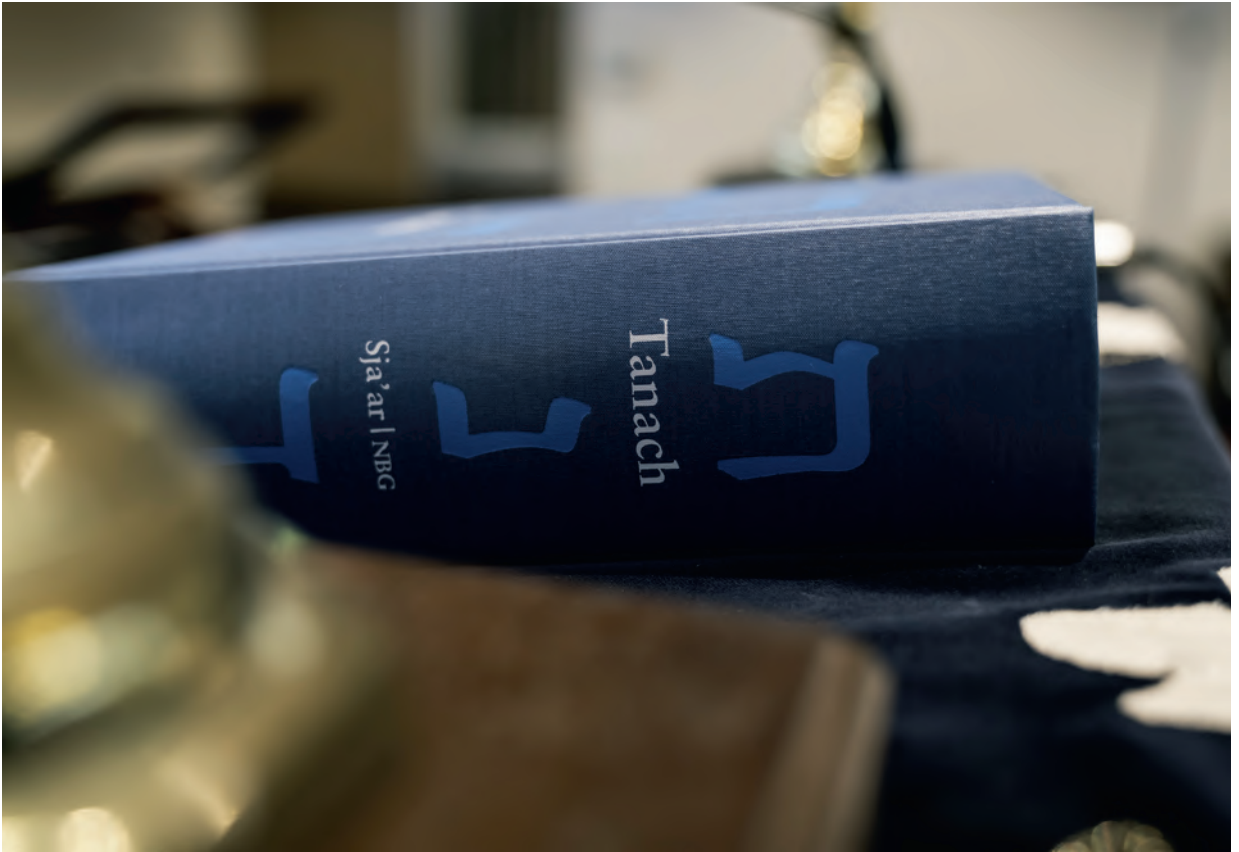
“Praten is bij zo’n onvoorstelbare trauma niet per se goed, dat kan te veel pijn oprakelen. Ik heb er begrip voor dat ze het niet konden.”

U noemt uzelf overtuigd liberaal. Hoezo?

“Mijn beide ouders komen uit traditionele gezinnen, maar leidden na de oorlog geen erg vroom leven. Hun bontwinkel moest open op zaterdag, anders overleefden ze niet. Thuis maakten we iedere week sjabbat, daarna ging de tv aan. Wat ze me voorleefden was niet veel anders dan hoe ik het nu doe: ook ik maak eerst sjabbat en daarna gaat de tv ook weleens aan. Als we vroeger uit sjoel kwamen liep mijn vader met de autosleutels in de hand een enorm blok om het gebouw heen tot we bij onze auto waren. Onderweg kwamen we andere sjoelbezoekers tegen die hetzelfde deden, en iedereen deed of z’n neus bloedde. Deze manier van doen past mij niet en ik zocht een manier van Joods leven waarbij de vorm past bij de inhoud. Ik werd een liberale Jood, *out in the open*.”

Wat is het essentiële verschil tussen orthodox en liberaal?

“Het gaat erom of je waarde hecht aan de moderne tijd. Zie je die als iets positiefs? Hebben de universele rechten van de mens betekenis? Kun je een open samenleving waarderen waarin man en vrouw, homo en hetero gelijkwaardig zijn? Ik zie heus ook minder mooie kanten aan onze tijd, maar vrijheid van meningsuiting, mogen zijn wie je bent op elke mogelijke manier en het recht van mensen op goed onderwijs wegen voor

mij zwaarder. Anders blijf je eigenlijk hechten aan het ideaal van de samenleving uit de 18e eeuw, van vóór Napoleon.”

Bij de LJG kun je als homostel trouwen. Zou u zo'n huwelijk sluiten?

“Dat is het standpunt van de LJG en ik sta er helemaal achter. Zelf heb ik nog geen aanvraag gehad, maar ik zou het zeker doen.”

Hoe staat u tegenover euthanasie?

“Bij ondraaglijk lijden kan ik daarachter staan. Waar ik wel moeite mee heb is het idee dat mensen ‘klaar’ zijn met leven en ermee willen stoppen. Waar eindigt dat? Bij een kind van vijftien dat bang is voor het leven en er dus maar niet aan begint? Ik zag een interview op tv met een vrouw in zo'n situatie. Ze wilde niet meer want ze voelde zich 'leeg van binnen'. Al had haar huisarts gezegd dat ze niet depressief was, ik had sterk de indruk dat daar toch sprake van was. Uit een recent onderzoek naar eenzaamheid bleek dat dat vaak neerkomt op een gevoel van betekenisloosheid. Alsof er niemand meer op je wacht wanneer het werkende leven en het gezinsleven voorbij zijn. Dat is een heel ernstige vorm van eenzaamheid en even praten gaat niet helpen. We moeten niet meegaan met het idee dat het leven klaar is, we moeten iemand juist duidelijk maken hoe waardevol hij of zij is.”

Wat vindt u ervan dat er vanuit orthodoxe hoek scherp gereageerd wordt op liberalen? In Rotterdam gaat het jaarlijks

samen herdenken op 4 mei goed, maar dat is niet overal zo. Worden de liberalen wel gerespecteerd?

“Het is jammer dat er aan zo'n kunstmatige scheiding wordt vastgehouden, de orthodoxie doet zichzelf ermee tekort. Het gemiddelde orthodoxe lid leeft echt niet vromer dan mijn leden, zoveel verschil is er niet. Binnenskamers worden we trouwens meer gerespecteerd dan in het openbaar. Wanneer er een gezamenlijk belang te dienen is weten we elkaar heel goed te vinden.”

Krijgsmachtrabbin Menachem Sebbag zei over u dat het niet vaak voorkomt dat een orthodoxe rabbijn (hij) zo lovend is over een liberale (u).

“Menachem is al een hele tijd mijn meerdere bij Defensie. We kunnen het zowel op professioneel als op persoonlijk gebied heel goed vinden. Zelf leeft hij orthodox, maar hij zal nooit iemand veroordelen die anders in het leven staat dan hij. Een geweldige kerel.”

Heeft u het idee dat de mediene een ondergeschoven kindje is in Joods Nederland?

“Ik loop al mijn hele leven tegen dit onderwerp op. Ik ben zelf een medienekind en heb vaak meegemaakt dat een Amsterdammer een succesvol Amsterdams project landelijk door wilde voeren. Wat natuurlijk niet lukte, want de mediene werkt anders: het grootste deel van de Joodse activiteiten wordt er door vrijwilligers gedaan. Misschien minder professioneel dan in Amsterdam, wel met heel veel liefde. ‘Mijn’ senior-chazan

Ringer en zijn vrouw
Aviva Nijburg

Bram Lagendijk is belastingadviseur geweest en doet het *chazanoet* er vrijwillig bij. Als hij zingt komt het van diep, en dat voel je.

Het gaat ook om de toon waarmee de mediene wordt benaderd, alsof die niet voor vol wordt aangezien. Je kunt je afvragen of het vanuit Amsterdam wel gewaardeerd wordt wat hier gebeurt. Mensen werken er in een bijna lege Joodse omgeving. Andere Joden kom je alleen in sjoel tegen. Er is geen Joodse winkel, nauwelijks een jeugdbeweging, je moet het helemaal zelf invullen. Leden zijn meer betrokken, actiever. Als je wilt dat er iets gebeurt, moet je het zelf doen, niet wachten tot een ander het oppakt.”

U bent rabbijn in Rotterdam en verantwoordelijk voor LJG Twente.

“Ik hou contact met de gemeente in Twente en ga erheen bij speciale gelegenheden, zoals een choepa, lerndag of dienst. Verder doen ze het zelf.”

Zonder rabbijn? Hoe werkt dat?

“Je staat als rabbijn niet in een hiërarchische verhouding tot je gemeente, de gemeente is autonoom. Dat de rabbijn de baas zou zijn is een christelijk idee. Een kleine Joodse gemeente had vroeger nooit een rabbijn. Het zijn de leden die de gemeente maken. Mijn taak is sturend, ik moet zorgen dat de traditie, en de vernieuwing ervan, integer gebeuren.”

Na een pauze bent u terug bij psychiatrische instelling Parnassia als interim geestelijk verzorger.

“Het werk van geestelijk verzorger binnen de psychiatrie is buitengewoon boeiend. Ik draai mee in een team met collega's van verschillende signatuur. Joods, christelijk, moslim, hindoeïstisch, humanistisch. Allemaal werken we voor een deel met mensen met dezelfde achtergrond als wijzelf, én met alle andere patiënten. Iedere week ga ik naar een afdeling waar mensen in crisis zijn opgenomen. Soms praat je over koetjes en kalfjes, soms over heel diepe dingen. Ik zou iedere rabbijn aanraden dat te doen. Er zit echtheid in de psychiatrie, de façade is weg. Mensen zijn wie ze zijn, met hun pijn, maar ook met hun creativiteit. In een gesprek zoek ik naar wat er nodig is op dat moment. Je moet beseffen dat je iemands probleem niet op kunt lossen, dat kan een valkuil zijn. Je kunt er alleen bij blijven, er zijn voor iemand.”

Wat doet u binnen de interreligieuze dialoog?

“Ik overleg met moslims, spreek soms bij een *iftar*, het dagelijkse vasten breken tijdens de Ramadan. We laten zien dat we vreedzaam willen samenleven, dat we het met elkaar kunnen vinden. Laatst heeft bij een Jom Ijoen [informatiedag] in de Rotterdamse gemeente een geleerde moslim gesproken over de betekenis van vasten in onze tradities. Als Joden staan we in feite dichterbij de islam dan bij andere godsdiensten. Het is fijn om dat samen te bevestigen.”

In eerdere interviews heeft u gezegd dat je over bepaalde onderwerpen beter niet kunt beginnen, zoals de politiek van Israël. Is er dan wel een gelijkwaardige dialoog mogelijk?

“Het is heel makkelijk iemand klem te zetten in een gesprek. Als ik één moslim alle door moslims gecreëerde ellende aanreken is dat ook heel vervelend voor hem of haar. Dat doe je niet, dat is niet netjes. Op een gegeven moment is er best debat mogelijk over moeilijke onderwerpen, maar eerst moet er veiligheid gecreëerd worden.”

Hoop je dat het zoeken naar dialoog met een imam effect zal hebben op zijn achterban, waarvan we weten dat daar veel antisemitisme in voorkomt?

“Na de aanslagen in Brussel was er bij de Essalam-moskee in Rotterdam een grote bijeenkomst met onder meer Ahmed Aboutaleb. Ik stond naast imam Azzedine Karrat. Iedereen, daar ter plekke en op tv, heeft kunnen zien dat er een rabbijn en een imam in solidariteit naast elkaar stonden. Dat is de mededeling: wij staan naast elkaar, vóór deze zaak. Toen ik

daarsprak, zei ik dat het plein waar we stonden een vredesplein was en dat de hele wereld vredesplein moet worden. Daar staan is het enige en tegelijk het belangrijkste dat ik kan doen. Met alleen maar roepen hoe vreselijk alles is kom je niet verder.”

Deze imam roemt uw integriteit.

“Ook met Azzedine heb ik een goede relatie. Het is een jonge vent, net als ik afkomstig uit de IT, en nu al verantwoordelijk voor de grootste moskee van Rotterdam. We leren van elkaar over onze respectievelijke godsdiensten. Hij probeert jongeren uit de klauwen van IS te krijgen, heel bewonderenswaardig. We delen een ideaal van vrede en respect, een ideale samenleving.”

Hoe ziet die samenleving eruit?

“Stel je voor dat in het Rijksmuseum elkschilderij hetzelfde is. Waarom zou je er dan heen gaan? Al is dat het mooiste schilderij ter wereld, de aantrekkingskracht is weg. De wereld waarin ik leef is veelkleurig, mensen met een ander geloof of andere cultuur verrijken mijn leven. Stel dat ik jou zou zeggen dat ik je volledig begrijp, dan is dat een daad van agressie. Je kunt daar namelijk niets meer aan toevoegen. Ik begrijp jou – punt. Op dezelfde manier zeggen dat je God volledig begrijpt is ook agressief, blasfemisch zelfs. Het kleine beetje dat ik begrijp komt door wat mijn ouders me geleerd hebben, mijn leraren, wat mensen me vertellen en een heel klein beetje van wat ik zelf heb bedacht. Mijn werk in de multicultiwereld is niet alleen idealisme naar buiten toe. Het is ook een zoektocht: naar mezelf en mijn eigen waarden.” ■

De wereld waarin ik leef is veelkleurig, mensen met een ander geloof of andere cultuur verrijken mijn leven

Albert Ringer

- geboren:** 1952, Den Haag
- 1971-1977:** kandidaats kunstgeschiedenis, Groningen
- 1977-1982:** doctoraal kunstgeschiedenis, vroege synagoge architectuur, Amsterdam
- 1982-2002:** software-ingenieur
- 2003-2008:** opleiding tot rabbijn, Levisson Instituut
- 2004-2010:** geestelijk verzorger, GZ-instelling Parnassia
- 2004-februari 2017:** krijgsmacht-rabbijn
- sinds 2009:** rabbijn LJG Rotterdam
- sinds 2015:** geestelijk verzorger bij Parnassia, Den Haag

www.facebook.com/albert.ringer

Het gebruiken van de Shoa tegen de Joden is al meteen na de oorlog begonnen, het is niet alleen iets van de laatste tijd

Antisemitisme in vele gedaanten

Jarenlang onderzocht hoogleraar Evelien Gans het fenomeen antisemitisme sinds de Tweede Wereldoorlog. Nu het onderzoek is afgerond, een boek is uitgebracht en ze afscheid neemt van haar functie, interviewt Anet Bleich haar over haar bevindingen

ANET BLEICH

Tussen de Vijzelstraat en de Leidsestraat, aan het mooiste stuk van de Herengracht, staat het pand van het NIOD, waar onderzoeker en bijzonder hoogleraar moderne Joodse geschiedenis Evelien Gans als ik haar spreek nog heel even zetelt. Op 15 december gaf ze haar afscheidscollege over 'Het Belang van een Joods Perspectief'. Het gaat over veranderingen in de Joodse identiteit en over antisemitisme in naoorlogs Nederland. Over dat antisemitisme is zojuist een lijvig Engelstalig boekwerk uitgekomen, onder redactie van Gans en Remco Ensel: *The Holocaust, Israël and 'the Jew' – Histories of Antisemitism in Postwar Dutch Society*. De inhoud bestrijkt een even breed scala als de titel belooft: van 1945 ('ze zijn vergeten je te vergassen') tot vandaag ('de Joden zitten achter IS'), van de moskee tot aan het voetbalveld.

Zonder ons te laten afleiden door het fraaie uitzicht praten we over dit ernstige onderwerp. Maar eerst wil ik weten wat Evelien Gans na veertien jaar universiteit van Amsterdam en NIOD verder voor plannen heeft. Ze begint te stralen, want eindelijk krijgt ze nu tijd voor het tweede deel van haar biografie over vader Jaap en zoon Ischa Meijer, de rechtlijnige historicus en de dwarse journalist.

Wereldheerschappij

De belangrijkste stelling die Gans en Ensel in hun nieuwe boek pomen is dat er na de Tweede Wereldoorlog twee nieuwe bronnen ('aanhechtigpunten' noemt Gans het) voor antisemitisme zijn ontstaan, namelijk de Shoa zelf en Israël. Evelien Gans: "Het aloude antisemitisme is er nog altijd, vanuit het christendom: de Jood als moordenaar van Christus, denk bijvoorbeeld aan die film *The Passion*, van Mel Gibson. En de sociaaleconomische variant: de woekerjood, geobsedeerd door geld. Antisemitisme gevoed door seksuele fantasieën: de perverse Jood. En natuurlijk het beeld van de machtige Jood, achter de schermen, met als fictief 'bewijs' de eeuwige

Op zijn manier dweept Wilders zeker met Israël, maar hij houdt alleen van rechts en extreem-rechts in dat land

Protocollen van de Wijzen van Zion, die nog altijd worden gelezen en geloofd en waaruit zou moeten blijken dat de Joden streven naar de wereldheerschappij.” Maar heel belangrijke nieuwe aanhechtingspunten zijn dus de Shoa en Israël. Dat is niet toevallig, het is een soort spiegelbeeld, want zowel Shoa als Israël zijn cruciaal voor de huidige Joodse identiteit, en ze worden zo tegen ‘de Jood’, het stereotype van de Jood gekeerd.

Hoe gebeurt dat dan?

“Het uit zich in het vergelijken of zelfs gelijkstellen van Israël en het Derde Rijk. ‘Sharon is Hitler’, ‘Israël pleegt een Holocaust op de Palestijnen’, ‘Joden zijn kindermoordenaars’. Dat laatste hoorde je vaak na de laatste Gaza-oorlog en je moet dan wel onderscheid maken tussen het feit dat er heel wat Palestijnse kinderen door bombardementen zijn gedood, wat natuurlijk zwaar valt te veroordelen, en dat gruwelsprookje over Joodse kindermoordenaars. Ik vind het een interessant verschijnsel dat het gebruiken van de Shoa tegen de Joden al meteen na de oorlog is begonnen, het is niet alleen iets van de laatste tijd. Na 1945 hoorde je tijdens gewone ruzies, tussen buuren, op straat, al: ‘Ze zijn vergeten jou te vergassen’, met andere woorden: als Jood had je niet meer mogen bestaan. Ik noem het weleens het driedelige kostuum van de stereotype Jood. In de eerste plaats: ‘Jullie claimen het ultieme slachtoffer te zijn, alsof er niet allerlei andere erge dingen gebeuren.’ Ten tweede: ‘De Jood slaat daar politiek, emotioneel, moreel en financieel een slaatje uit, maakt er misbruik van.’ En ten derde, en dan kom je bij Israël: ‘De Jood poseert wel als slachtoffer, maar eigenlijk zijn ze zelf dader, kijk maar wat ze in Israël uitspoken.’”

Wat zijn volgens jou de grenzen tussen kritiek op Israël, antizionisme en antisemitisme? Waar gaat het een in het ander over?

“Antizionisme is een glibberig terrein. Het komt neer op: dat land, Israël, had er niet mogen komen. Dat kan iemand vinden. Maar als je zegt dat Israël nu niet mag bestaan, ga je volgens mij een grens over. Het is in 1947 erkend door de Verenigde Naties, er zijn in Europa miljoenen Joden vermoord en de overlevenden die alles kwijt waren, werden niet of nauwelijks ergens toegelaten, ze zaten vast in vluchtelingenkampen. Het idee, onderschreven door de VN was: ergens moet een plek zijn waar Joden zich veilig kunnen voelen en niet meer in de minderheid zijn. Nou ja, we hebben gezien dat het niet zo ideaal heeft uitgepakt als de bedoeling was, maar als je het bestaan en de legitimiteit van Israël in twijfel trekt, ga je naar mij mening de fout in. Kritiek op Israël kan fel zijn en ver gaan, maar je moet het land niet demoniseren, doen alsof het het grootste kwaad ter wereld is. Het is mijn mantra dat er verschil is tussen Israël als aanhechtingspunt voor antisemitisme en

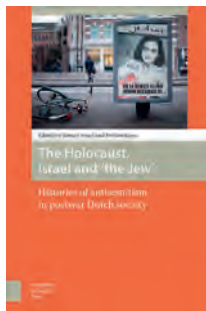
als doelwit van legitieme kritiek. Het wordt antisemitisch als je zegt: ‘Ze plegen genocide’ of ‘Ze zijn nog erger dan de nazi’s.’”

Tegenwoordig vind je zowel antisemitisme onder oorspronkelijke Nederlanders als onder Nederlandse moslims. Heb jij een idee welk van die twee omvangrijker, bedreigender is?

“Ik denk wel dat het antisemitisme onder moslims het meest virulent is. Het is vaak met de paplepel ingegoten, komt van ouders of grootouders, is verbonden met haat jegens Israël en identificatie met de Palestijnen. Dat is dan weer gekoppeld aan het gevoel je hier niet echt welkom te voelen. Het is ook gewelddadiger, in die zin dat je vaker wordt lastiggevallen als je als herkenbare Jood door buurten met veel Marokkaanse of Turkse Nederlanders loopt. Maar tegelijk ben ik er zwaar op tegen om alle moslims over één kam te scheren, net zo min als je dat met Joden, homoseksuelen of zwarten moet doen. Wat we ook niet mogen vergeten is de rol van social media. Daar tref je virulent antisemitisme aan, zowel op islamitische sites als bij extreem-rechts. En trouwens ook bij de mainstream, bijvoorbeeld op voetbalsites, zoals van ADO of FC Utrecht.”

Zie jij een relatie tussen het nieuwe rechtse populisme en antisemitisme? Geert Wilders profileert zich graag als groot vriend van Israël.

“Op zijn manier dweept Wilders zeker met Israël, maar hij houdt alleen van rechts en extreem-rechts in dat land, en dan ook nog omdat hij Israël graag ziet als bolwerk tegen de islam. Daarom noem ik hem een selectieve filosemit. Trump wordt gesteund door de zogeheten *alt right*, daaronder aanhangers van *white supremacy* die de Hitlergroet brengen. En pas op aandrang distantieerde hij zich van hen. Ook Wilders nam alleen onder druk van de Tweede Kamer afstand van extreem-rechtse groepen als Voorpost en Identitair Verzet die meeliepen in een door hem geïnitieerde demonstratie. Hij werkt nauw samen met Marine Le Pen die er wel erg lang over heeft gedaan om haar vader uit de partij te zetten. Ook heeft hij Dion Graus nooit gecorrigeerd die het in het kader van de discussie over het verbieden van ritueel slachten systematisch had over ‘rituele marteling’. Als je ziet wat aanhangers van de PVV in de tijd van dat debat op internet lieten horen, dat loog er ook niet om. Opeens werden de Joden en de moslims in een en dezelfde zandbak gestopt als primitief en bloeddorstig. Ik heb niet het idee dat de achterban van de PVV zo vriendschappelijk tegenover Joden staat. En ik snap het trouwens ook niet als Joden zich laten inpalmen door iemand die zegt dat de Koran te vergelijken is met *Mein Kampf*.” ■

Evelien Gans en Remco Ensels, *The Holocaust, Israel and 'the Jew' – Histories of Antisemitism in Postwar Dutch Society*, Amsterdam University Press, 598 pagina's. Tot 31 januari € 79, daarna € 99.

Tamarah Benima

Krijg ik Dylan zo gek?

'Het feit dat het Nobel-comité zo klein is, is me niet ontgaan'

Als performer heb ik gespeeld voor 50.000 mensen en ik heb gespeeld voor 50 mensen, en ik kan u zeggen dat het moeilijker is om voor 50 mensen te spelen." Dit citaat komt uit de toespraak die Bob Dylan heeft laten voorlezen in Stockholm op 16 december. Dylan richtte zich tot de leden van het comité dat hem de Nobelprijs voor de Literatuur heeft toegekend. Zelf was hij er niet tijdens het banket. Dylan geeft ook de reden waarom het zo moeilijk is om op te treden voor een klein publiek. "50.000 mensen zijn een enkelvoudige persoonlijkheid, 50 mensen niet. Ieder heeft een individuele persoonlijkheid, een wereld voor zichzelf. Ze kunnen dingen duidelijker waarnemen. Jouw eerlijkheid en hoe die zich verhoudt tot de diepte van jouw talent wordt

beproeft. Het feit dat het Nobelcomité zo klein is, is me niet ontgaan."

Ik moest onmiddellijk aan onze sjoels denken. In San Diego heb ik ooit een vrijdagavonddienst met vijfduizend mensen meegemaakt. De Amerikaanse liberale Joden waren bij elkaar voor een meerdaags congres. *Lecha Dodi* werd gezongen, maar verder kan ik me alleen herinneren dat de teksten van de gebeden en liederen op enorme schermen werden geprojecteerd. Hoe de liberaal-Joodse sjoeldienst was ingevuld, staat me niet meer helder voor de geest. Maar de geweldige sfeer zal ik nooit vergeten.

Contrasteer dat eens met de sjoeldiensten in Nederland, waar zelden meer dan vijftig mensen komen; in de medienesjoeltjes zelfs veel minder. De sfeer is gemoedelijk, intiem,

vertrouwd. Wie een spel opvoert, valt meteen door de mand. Het is zoals Dylan zegt, iedereen brengt zijn eigen persoonlijkheid mee. Men kent elkaar. Men kan zichzelf zijn. Als je met een paar collega-rabbijnen de dienst leidt voor duizenden mensen, zoals het geval was in San Diego, is de vraag of je het iedereen wel naar de zin hebt gemaakt niet aan de orde. In de kleine sjoels van de kleine gemeenten is dat van cruciaal belang. En dat geldt misschien nog wel meer voor de performance. Ooit heb ik Dylan een brief geschreven met het verzoek de muziek en teksten voor een sjoeldienst te schrijven. Nooit meer iets van gehoord, natuurlijk. Ik ga het nog een keer proberen.

Wajisjlach | Beresjiet/Genesis 32:4-36:43

Dayan R. Evers

Ergens voor gaan

Technische snufjes maken ons leven vaak heel makkelijk, maar ons luxe leven reduceert onze bereidheid ergens voor te vechten. Hoe kijkt de Tora aan tegen uitdagingen en spirituele krachtmetingen?

Op weg naar Israël stuurt Ja'akov gezanten met geschenken vooruit naar zijn broer Esau, die nog kwaad is vanwege de verkleedpartij om de *bracha* (zegen) van Jitschak. Onderweg worstelt een man – volgens sommigen een kwade engel – 's nachts met Ja'akov. 'Ja'akov bleef alleen achter; een man worstelde met hem totdat de ochtend aanbrak' (32:24). Aan het einde van de strijd vertelt de man dat Ja'akovs naam vanaf nu Jisraël is, wat betekent dat hij met g'ddelijke wezens gestreden heeft en overwonnen heeft. Maar Ja'akov hield er wel een gekwetste zenuw in zijn heup aan over. (Daarom mogen wij een deel van de achterbout niet eten. Ter herinnering.) Eigenlijk wilde Ja'akov alleen nog maar rust. Hij was op zijn 63e naar Charan gevlucht voor Esau en moest daar twintig jaar ontzettend hard werken bij zijn

bedrieglijke schoonvader Laban. Zijn dochter Dina werd aangerand door Sjechem en gekidnapt. Zijn geliefde vrouw Rachel was onderweg gestorven tijdens de bevalling van hun zoon Benjamin. In Israël wilde Ja'akov in alle rust opnieuw beginnen. Maar G'd gunde hem die rust niet. Ja'akovs zoon Joseef werd

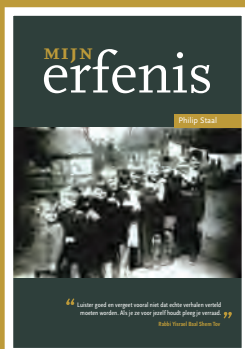
'Is de zalige rust in de toekomstige wereld jou niet voldoende? Moet je ook op deze wereld rust hebben?'

door zijn broers verkocht en een treurtijd en zoektocht van 22 jaar begon. G'd stelde Ja'akov een vraag: 'Is de zalige rust in de toekomstige wereld jou niet voldoende? Moet je ook op deze wereld rust hebben?'

De mens werd op deze aarde neergezet om een hoog spiritueel niveau te halen. Maar we krijgen het niet cadeau. G'ds retorische vraag

aan Ja'akov was de weergave van een aardse realiteit voor mensen die werkelijk spiritueel willen groeien. Deze echte 'toppers' slaan geen uitdaging af om het onderste uit hun religieuze kan te halen. Zij gaan ervoor in hun zoektocht naar geestelijke verheffing. Zij zijn eropuit hun spirituele potentieel volledig te realiseren, eruit te halen wat erin zit.

Ja'akov moest blijven groeien. De verkoop van Joseef was de volgende uitdaging. Stilstand is achteruitgang, zeker in geestelijk opzicht. Ja'akov probeerde vroeg in de nacht het gevecht met de engel te vermijden. Maar aan het einde van de nacht wilde hij de engel niet meer loslaten, omdat hij zich realiseerde, dat zijn constante gevecht met het kwaad, gesymboliseerd door de engel, de essentie van zijn leven was. Sommige mensen zijn bestemd om hun hele leven die uitdaging van de *struggle for spirituality* aan te gaan. Want dat is de enige manier om steeds dichterbij G'd te komen.

Philip Staal **Mijn erfenis**

Prijs € 19,95
Paperback, 344 pagina's
eburon.nl/mijn-erfenis

Jarenlang deed econoom Philip Staal onderzoek naar de erfenis van Joodse oorlogswezen en hoe deze na de oorlog door voogdij-instellingen werd beheerd. Zijn persoonlijke zoektocht naar de nalatenschap van zijn ouders, die in Sobibor werden vermoord, wisselt hij af met beschrijvingen van de onderhandelingen over rechtsherstel voor de Nederlandse Joden, waaraan hij actief deelnam. Een indringend en onthullend beeld van een onrecht dat ook na de Tweede Wereldoorlog voortduurde.

Grote keuze in Goud, Zilver en Juwelen waaronder veel occasions
INKOOP - INRUIL
Atelier voor alle reparaties

Dreese b.v. *juweliers*

Korte Poten 32, Den Haag, telefoon 070 - 3630410

Joods Monument

Het Joods Monument - *voorheen Digitaal Monument / Community Joods Monument* - gedenkt de slachtoffers van de Sjoa. U kunt zelf bijdragen aan dit online monument, o.a. door foto's of documenten van vermoorde familieleden of vrienden te plaatsen.

Heeft u hierbij hulp nodig, neem dan contact op met het Joods Cultureel Kwartier op 020-5310320, joodsmonument@jck.nl of ernest.gompers@jck.nl

Dhr. E. Gompers komt desgewenst bij u thuis voor begeleiding en hulp bij het toevoegen van foto's etc. op www.joodsmonument.nl

Bezorg de kinderen van Youth Futures een Chanoeke Sameach!

Bestel nu uw certificaten

Wens vrienden en familie 'Chanoeke Sameach' met een gift certificaat in de vorm van een mooie wenskaart, die u vanaf €18 kunt laten versturen. De opbrengst komt ten gunste van **Youth Futures**, hiermee helpt u een kind aan een personal coach voor een week. De coaches van Youth Futures begeleiden kansarme kinderen om hun sociale en educatieve achterstand aan te pakken en het zelfvertrouwen van het kind te versterken.

www.israelactie.nl/help-mee/doneer-met-een-certificaat.html

GA NAAR WWW.ISRAELACTIE.NL
IBAN NL91 INGB 0000 7777 77

COLLECTIEVE
ISRAELACTIE

020-644 8429 info@israelactie.nl
Postbus 7858 1008 AB Amsterdam

ANBI

Onze lieve

LEX

is zondagavond 11 december in zijn
eigen omgeving in liefde en rust overleden.
Wij zullen hem heel erg missen.

De uitvaartplechtigheid heeft inmiddels plaatsgevonden.

Katja Pront de Jong
David & Bettina
Ruben & Stephanie
& kleinkinderen

Met verdriet hebben wij kennisgenomen van het overlijden
van onze lieve vriend

LEX PRONT

Moge hij zijn welverdiende rust hebben gevonden.

Wij wensen Katja, Ruben & Stephanie en
David & Bettina veel sterkte en verder geen leed.

Irene Aronson-Elbaum
Robert & Carla Aronson

De onthulling van de matsewe van

DINA KOEKOEK

zal plaatsvinden op:
zondag 18 december 2016 om 11.00 uur
op de begraafplaats te Muiderberg.

Bettina en Lex Koekoek

HotspOTs Israël

door

Esther Voet en Joanne Nihom

De andere reisgids met plekken in Israël
waarvan u niet wist dat ze bestaan.
Soms heel stil - dan weer bruisend!
320 pag. met shops, art, restaurants,
sports, boetiekhotels/B&B's, natuur,
geokaarten en heel veel foto's.

€15,90 - Engelse en Nederlandse editie.
Verkrijgbaar bij de boekhandel of op
onze site: www.hotspotsisrael.com

Uitgever: Pieters Media

MATSEIWOT GRANIET - MARMER - HARDSTEEN

Cuperus Natuursteen
Van nature in steen

Openingstijden showroom en kantoor

dinsdag t/m vrijdag: 10.00 - 16.00 uur
en volgens afspraak

voorheen steenhouwerij A. ter Neuzen
Linnaeusparkweg 196 hs - 1098 EP Amsterdam
T (020) 497 45 54 - www.cuperusnatuursteen.nl

GIDEON ITALIAANDER

IN- EN VERKOOP VAN:

- inboedels • boeken • kunst, kitsch en curiosa • partijgoederen •

**Tevens verzorgen wij voor u
kelder- of zolderopruiming**

Amsterdam Havenstraat 1
Amsterdam Beethovenstraat 1
Amsterdam Zeeburgerstraat 6

E: g.Italiaander@gmail.com
T: 020-6180256
M: 06-26260528

GEBOORTE-ADVERTENTIE, CHOEPA, VERJAARDAG EN ANDERE SIMCHES PLAATSEN IN 'T NIW?

Neem contact op met
Samuel Goldfinger
e-mail samuel@niw.nl
of bel **06-51181777**

Foto: Janny van Velsen

Hoofd Talmoed Tora Onderwijs

Talmoed Tora, het jeugdonderwijs van de Liberaal Joodse Gemeente Amsterdam, is erop gericht om leerlingen een goede kennis van het Jodendom te geven in een moderne leeromgeving en een basis te leggen voor hun Joodse identiteit. Daarnaast hoopt het onderwijs een positieve bijdrage te leveren aan de maatschappij (tikoen olam).

De Liberaal Joodse Gemeente Amsterdam zoekt op korte termijn

HOOFD TALMOED TORA Joodse les LJG Amsterdam

Voor 16 uur per week

Wij zoeken in onze kandidaat een leider met visie, organiserend vermogen en uitstekende communicatieve vaardigheden. Hij/zij is een verbinder en een inspirator voor het team en de leerlingen. Het hebben van onderwijskundige ervaring is een pré maar geen voorwaarde. Hij/zij is Nederlands en Engelssprekend, en heeft basiskennis van Ivriet. Het Hoofd Talmoed Tora geeft leiding aan een team van ongeveer 15 leerkrachten en rapporteert aan de Talmoed Tora-commissie. Vanzelfsprekend is het nieuwe Hoofd Talmoed Tora Joods en lid van een LJG of herkent zich in het

liberaal Joodse gedachtengoed zoals dat door LJG Amsterdam wordt uitgedragen.

Een assessment kan onderdeel uitmaken van de selectieprocedure.

U kunt de sollicitatie met CV richten aan de voorzitter van de Talmoed Tora-commissie en sturen naar onderwijscommissie@talmoedtora.nl

Voelt u zich vrij om informatie in te winnen via mail of telefoonnummer: 020-5400136 of direct te solliciteren.

Op aanvraag is een uitgebreide beschrijving beschikbaar.

Liberaal Joodse Gemeente Amsterdam

Bar- en Batmitzwa project Wij een Barmitswa of Batmitzwa, zij ook!

Jaarlijks zijn er zo'n 3000 kinderen uit kansarme gezinnen in Israël die geen Bar- of Batmitzwa kunnen vieren, omdat hun familie daar geen geld voor heeft. Doet uw kind ook mee aan het Bar- en Batmitzwa project? Laat uw kind zijn cadeaugeld delen zodat deze kinderen ook hun Bar- of Batmitzwa kunnen vieren*.

DOEN JULLIE MEE?

* Een Bar/Batmitzwa viering aan de Kotel in Jeruzalem kost €400,-

**GA NAAR WWW.ISRAELACTIE.NL
IBAN NL91 INGB 0000 7777 77**

**COLLECTIEVE
ISRAELACTIE**

020-644 8429 info@israelactie.nl
Postbus 7858 1008 AB Amsterdam

ANBI
Gefinancierd door
Nederlandse Staat

De kosjere lamvraag

Borekas

Als je ook maar half zo dyslectisch bent als ik, dan dacht je ongetwijfeld een fractie van een seconde dat dit stukje over boerka's gaat. *Bo-re-kas* zijn hartige Israëlische bladerdeegtaartjes, verwant aan de Turkse börek, de Bosnische burek en de Tunesische brik. Maar het is zo gek nog niet om het in een stukje over borekas óók even over boerka's te hebben.

Afgelopen maand stemde de Tweede Kamer in met een wetsvoorstel om gezichtsbedekkende kleding in openbare ruimtes strafbaar te stellen. Je reinste symboolpolitiek, want het aantal moslimvrouwen dat geheel gesluierd door het leven gaat is te verwaarlozen. Nee, dan Israël. De Knesset zou een voorbeeld moeten nemen aan ons parlement. Niet dat de boerka daar een frequente verschijning is, althans niet in Arabische steden of wijken. De boerkini, dié wordt wel gedragen. Op het strand van Jaffo bijvoorbeeld, waar niemand er aanstoet aan neemt. De meeste kans om een boerka tegen het verhulde lijf te lopen is – I kid you not – in de ultraorthodox Joodse buurten van Jeruzalem en Beet Sjemesj. 'Frumkas' worden de gewaden daar genoemd, want er gaan vrome Jodinnen onder schuil. Het exacte aantal frumkas dat er dagelijks op uit gaat is onbekend, maar het is in ieder geval een veelvoud van het handjevol opgejaagde nederboerka's.

Voor zover ik heb kunnen nagaan hebben borekas taalkundig niets met boerka's te maken. Toch is er een wezenlijke overeenkomst: de in Israël zo populaire gevulde bladerdeegtaartjes onttrekken hun hoofdingrediënt aan het zicht. Om toch in één oogopslag de verschillende borekas uit elkaar te kunnen halen, had elke vulling zijn eigen vorm. Waren ze rechthoekig, dan zat er aardappel in. Driehoekjes waren gevuld met kaas en in halve maantjes zat een champignonvulling.

Opschudding

Deze ooit zo overzichtelijke orde in de Israëlische banketbakkerswereld is de laatste jaren danig onder druk komen te staan. Een groeiend aantal creatieve bakkers heeft de traditionele, ietwat saaie vullingen afgezworen en experimenteert er vrolijk op los met originele smaakcombinaties. Nu het aantal vullingen de beschikbare hoeveelheid

geometrische vormen ruimschoots heeft overschreden, geeft de vorm geen uitsluitsel meer over wat er onder het bladerdegendakje schuilgaat. Een ontwikkeling die slechts in één land ter wereld grote opschudding teweeg kan brengen.

Dat zit zo. Orthodoxe joden mogen geen vlees en melk combineren. Een bijbels verbod dat uiterst serieus wordt genomen en nogal rigide wordt nageleefd. Om absoluut zeker te zijn dat een moeilijk verteerbare bitterbal niet halverwege de endeldarm wordt ingehaald door een rappe kaasstengel, onthouden de vroomsten zich na het eten van vlees zes uur lang van alle zuivelproducten. Daarom werden Borekas standaard gemaakt van bladerdeeg op basis van margarine in plaats van boter. Zo konden vroom en vrij op elk moment van de dag onbezorgd genieten van hun borekas. Behalve dan van de kaasvariant, maar die kwam goddank in de gedaante van een gevarendriehoek. Zodat je gelijk wist: oppassen geblazen.

Aangezien steeds meer banketbakkers de ongeschreven bladerdeegwetten aan hun laars lapt, heeft het opperrabbinat ingegrepen. Kosjere banketbakkers die hun borekas in de verkeerde gedaante bakken, raken zonder pardon hun keurmerk kwijt. Hetzelfde geldt voor croissantjes: die van roomboter mogen hun klassieke kromme uiterlijk behouden, die met margarine moeten te allen tijde kaarsrecht zijn. Toezichhouders zien steekproefsgewijs toe op de naleving van het rabbinale decreet.

Alleen in Israël. ■

De ooit zo overzichtelijke orde in de Israëlische banketbakkerswereld is de laatste jaren danig onder druk komen te staan

Dat porno en het jodendom hand in hand zouden kunnen gaan, daar had ik al zo'n vermoeden van

Slapeloos

Vorige week zondag hing mijn vader aan de lijn. Hij had de eerste aflevering gezien van de *Kanarie in de kolenmijn*, de serie van Hanneke Groenteman. "Vreselijk. Ik maak me toch zorgen. Dat wordt slecht slapen vanavond," zei hij treurig. Veel kon ik er niet op antwoorden. Die aflevering had ik gemist, want op zondagavond tussen zeven en acht spelen die andere Joden: Ajax. En met tradities moet je niet breken. Ook al was het spel van mijn clubje zodanig slecht dat een grove nachtmerrie tot de mogelijkheden behoorde.

Maar goed, om terug te komen op *De kanarie*: antisemitisme is natuurlijk een serieus probleem. Zo las ik laatst dat de Amerikaanse porno-industrie een Joods complot is. Als liefhebber van film en cultuur kon ik het niet laten om dit ondergewaardeerde genre eens beter onder de loep te nemen. Dat porno en het jodendom hand in hand zouden kunnen gaan, daar had ik al zo'n vermoeden van. Trek een willekeurige Joodse schrijver uit de boekenkast en je hebt beet. Philip Roth bijvoorbeeld. De bekende Joods-Amerikaanse schrijver die bijna elke prijs – behalve de Nobelprijs voor de Literatuur – heeft gewonnen, vindt er geen doekjes om in het boek dat hem beroemd maakte: *Portnoy's Complaint*. Voor de gevoelige lezers is dit trouwens het moment om even de ogen dicht te doen. Ik citeer Roth: *Her favorite line of English prose is a masterpiece: 'F*ck my pussy, F*ckface, till I faint.' When I fart in the bathtub, she kneels naked on the tile floor, leans all the way over, and kisses the bubbles. She sits on my c*ck while I take a shit.* U kunt uw ogen weer opendoen.

Of wat te denken van de grote dichter Allen Ginsberg, die in zijn meesterwerk *Howl* seks heilig verklaarde: *The tongue and c*ck and hand and asshole holy*. En dan zijn we nog niet eens aan Grunberg toegekomen, die in *Blauwe maandagen* vaker in een hoerenkast te vinden is dan in zijn eigen bed.

Lekker snoepje

Terug naar het complot, dat aan het licht werd gebracht door David Duke, oud-maarschalk van de Ku Klux Klan. Hij had de Joodse samenzwering in de seksindustrie ontdekt. Wat bleek, de Julia Roberts van de porno, Jenna Jameson genaamd, ging onlangs over

FOTO: INSTAGRAM

Jenna Jameson

tot het jodendom en had vol trots op Twitter geschreven dat ze Netanyahu wel een lekker snoepje vond. En dus deed KKK-man Duke uit de doeken wat voor onzedelijk materiaal de Joden allemaal de wereld in slingeren. Ron Jeremy, de grootste pornotopper – vooral bekend vanwege zijn dwarsfluit, die langer is dan mijn onderarm – bleek ook gewoon Joods te zijn. De beste man staat vermeld in het *Guinness Book of World Records* omdat hij van alles en iedereen op deze aarde het vaakst in een pornofilm heeft gespeeld. Dat was voor mij de druppel. Ik huurde een grote beamer en downloadde een tiental Oscarwaardige pornofilms. Bak popcorn, fles cola en een groot notitieblok. Want wie een complot wil blootleggen, moet op de details letten. Gelukkig wordt bij dit genre veelvuldig ingezoomd.

Na een paar uur diepgaande verhaallijnen geanalyseerd te hebben, kon ik niet anders concluderen dan dat er van een Joods complot geen sprake kan zijn: te weinig verborgen symbolen, te weinig verborgen boodschappen. En misschien nog wel belangrijker: simpelweg te veel onbesneden jongemannen. Een on aangenaam beeld overigens, waar ik nu al een week slecht van slaap.

FRANK KROMER

Jewcy news

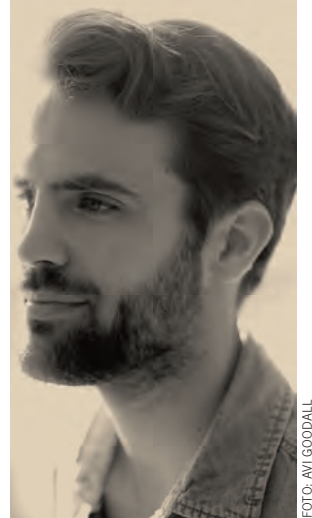

FOTO: AVI GOODALL

fotopagina

Stuur uw bijdragen (fotomateriaal van voldoende hoge resolutie, voorzien van bijschrift) naar de redactie van het NIW: redactie@niw.nl

v.l.n.r. Samu de Leeuw, David Simon en burgemeester Van 't Veld

▲ Muziek in het oosten

De ontmoetingsgroep JOO-OOST (voor Joodse activiteiten in het oosten van het land) ontving op 11 december Walter Roozendaal om zijn met accordeonmuziek omlijste verhalen te vertellen.

FOTO: JAN PENINKHOVEN

v.l.n.r. burgemeester van 't Veld, Samu de Leeuw, David Simon, Flora Davidson en Anita Gans

◀ ▲ Bloemen

In restaurant Rembrandt in Amstelveen werd aan de vrijwilligers van Hospice Immanuel de Jaap Van Hasselt Award uitgereikt door burgemeester Mirjam van 't Veld. (Lees ook het Varium op pagina 9.)

FOTO'S: DAVID COHEN PAIRAIRA

◀ Monumentje

Aan de Molenstraat in Enschede is zondag 27 november een monumentje onthuld dat herinnert aan de eerste Joodse begraafplaats van Enschede. Namens NIG Twente deed John Richard Meijer (links) het woord. In het midden initiator de heer Feringa, rechts wethouder Hatenoer van de gemeente Enschede. FOTO: J.R. MEIJER

► Meer bloemen

Op de Algemene Ledenvergadering van 6 december nam Rachel Denneboom (r) afscheid als secretaris van NIG Twente. Zowel zij als Hilde Agterbos (l), ambtelijk secretaris en redacteur van *Chadasjot* (het nieuwsblad van NIG Twente), kreeg een mooie bos bloemen van voorzitter Frank Overweg (m). FOTO: E.J. HANNIVOORT

Reacties

Barometer van de samenleving (2)

Hier in Amerika volg ik met interesse documentaireserie *De kanarie in de kolennij* met Hanneke Groenteman (NIW 8). Veel geïnterviewde Joden overwegen om te emigreren wegens antisemitisme. Mijn vriendin en ik hebben in 2004 het pijnlijke besluit genomen om te vertrekken. Wij hadden zelf een aantal incidenten meegemaakt en de cijfers toonden aan dat we niet de enigen waren. De ouders waren vooral moslims. Waarom? Door Arabische propaganda en het geloof. Ik liet mij daarover voorlichten door (ex)moslims en ik las de sharia. De Arabische landen en de sharia zijn intolerant ten aanzien van Joden. Dat werkt diep door bij velen in West-Europa. Socioloog Ruud Koopmans trof in 2013 bij de halve moslimgemeenschap Jodenhaat aan, en een voorkeur voor religieuze regels. De grote moslimgemeenschap in Europa en de diepgewortelde Jodenhaat leidden bij mijn vriendin en mij tot de conclusie: dit gaat fout.

Op de Amerikaanse universiteiten beginnen de incidenten nu ook te stijgen. Israël wordt agressief gedemoniseerd, Joodse studenten worden bedreigd. Veelal door georganiseerde radicaal islamitische en radicaal linkse studenten. Er is wereldwijd een groeiende jihad gaande tegen Joden, christenen, homo's en ongelovigen, geworteld in de sharia en aangewakkerd door oliegeld. Ik ben hoopvol over de toekomst. Ik zie steeds meer moslims in Amerika opstaan die hun geloof willen reformeren tot een tolerante, moderne godsdienst. Ik steun hen actief. En ik denk dat het beleid van Trump hen zal helpen.

Evelyn Markus, Verenigde Staten, maakster van de documentaire Never Again Is Now www.neveragainisnowfilm.com

Spelregels brieven

Brieven kunnen per e-mail worden gestuurd naar redactie@niw.nl tot uiterlijk woensdagochtend 9 uur. De maximale lengte is 250 woorden en uw brief moet ingaan op een artikel dat eerder in het NIW is verschenen. Langere brieven worden niet geplaatst en de redactie behoudt zich het recht voor brieven in te korten en/of taalkundig te redigeren.

Warm plekje in de hel (1)

De columns van Tamara Benima blinken uit in helderheid. Ook bij haar typering van dictator Fidel Castro en zijn slippendragers (NIW8) is geen woord Spaans. Misschien zocht Castro in 2010 verkoeling voor de gloed van de toekomstige verblijfplaats, die Benima hem rechtmatig toebedeelt. Via website *The Atlantic* leverde hij scherpe kritiek op de Iraanse leiders vanwege hun ontkenning van de Shoa, en wilde hij dat Ahmadinejad kennis nam van de gevolgen van de unieke geschiedenis van tweeduizend jaar theologisch antisemitisme. Hij vond dat de Israëli's zeer goede redenen hebben om voor hun bestaan te vrezen en het volste recht hebben op een eigen staat. En hij herinnert eraan dat de Joden uit hun land verdreven, in de hele wereld vervolgd en als godsmoordenaars mishandeld zijn. Niemand is door de eeuwen heen meer belasterd dan de Joden. Zij zijn veel meer dan de moslims zwartgemaakt en krijgen van elk conflict exclusief de schuld. Deze beschaamde biecht van een wrede communist en bondgenoot van Yasser Arafat kwam te laat.

Bert Engelfriet, Bennekom

Warm plekje in de hel (2)

Interessant dat columnist Tamarah Benima haar nieuws over Cuba uitsluitend van de 'nieuwssite' Breitbart haalt, maar er stond tenslotte een 'aangrijpend' verhaal in (NIW 8). Staat er in de mainstream media niets over Cuba en vluchtelingen (geen uitsluitend Cubaans probleem, lijkt mij)? Breitbart is een grof besnarde, extreem-rechtse website, waarin vaak onzin en leugens staan, ter verkettering van alles wat niet in Breibarts straatje past. Gaat uw columnist het Nederlandse nieuws voortaan van de 'nieuwssite' GeenStijl halen?

David Barnouw, Amsterdam

Iets heel ergs (1)

O, wat erg is het in ons land [Israël], volgens de column van Zippora Abraham in NIW 9. Religieuzen die democratisch gekozen worden, linkse politiek die maar geen echte leiders kan produceren, 'veel mensen' die een soldaat die een Palestijn doodt als held zien (hoeveel zei u?)... en een democratisch verkozen minister van Onderwijs die de Tora het allerbelangrijkst vindt. Nee, u hebt gelijk, Israël moet wel heel erg slecht en eng zijn, blijf maar in Nederland. Maar niet klagen, hè? Antisemitisme moet zoveel makkelijker zijn dan het kwaad in Israël.

Simon Soesan, op de NIW-website

Iets heel ergs (2)

Liefs uit Villa Crespo, Buenos Aires, waar de bakker je corrigeert als je om het gevlochten brood op vrijdag vraagt – want, mevrouw, dat is challa – en er drie sjoels op loopafstand zijn. Waar de vooroordelen er ook zijn, voor iedere minderheid – en dat is praktisch iedereen – maar die met een soort trots gedragen worden. Een land dat vaak in chaos is en waar je tegen moet kunnen: het geeft stress en onrust, maar geen haat op straat.

Sylvia Rottenberg, Facebookreactie

OPROEP (HERHALING)

Aartsbisschoppelijk Paleis

Dringende oproep aan onderduikers, of familie daarvan, die tussen 1942 en 1945 ondergedoken zijn geweest in de kelder van het Aartsbisschoppelijk Paleis op **Maliebaan no. 40** in Utrecht. Gelieve contact op te nemen met: H.H. Themans van Boshuizenstraat 571 1082 AV Amsterdam tel: 020-6420343 e-mail: h.h.themans@planet.nl

Filters, visioenen en extase

Dick Swaabs verhaal in NIW 8 behoeft een cruciale, quantumfysische correctie. In tegenstelling tot wat hij zijn lezers voorspiegelt bestaat er toch echt geen van de waarnemer losstaande stoffelijke realiteit. Wij zelf creëren voortdurend de realiteit in en om ons met onze eigen overtuigingen. De waarnemer en het waargenomen zijn één! Wat Dick Swaab onder zijn microscoop ziet is niet meer dan zijn eigen spiegelbeeld op grond van het beeld dat hij heeft van zichzelf en de wereld. Het paradigma van waaruit Dick Swaab zijn wetenschap bedrijft is vanuit een quantumfysisch perspectief dus ver achterhaald.

In een volgend boek zou ik graag van hem lezen wat het geloof in Eén zou kunnen betekenen voor de bezettingen op het genetisch materiaal die Swaab onder zijn microscoop heeft waargenomen.

Femke Brassen,
Antwerpen

Bibi als Erdogan Lite (2)

Hoe diep triest voor een Joodse columnist in een Joods weekblad (Hans Knoop, NIW 8) om een Joodse democraat op één lijn te stellen met een brute, moslimfundamentalistische dictator. Ga je schamen.

Awî Cohen,
op de NIW-website

Bibi als Erdogan Lite (3)

De Nederlandse pers is misschien vrij, maar ook niet kritische en oneerlijke politici hebben decennialang ongestoord hun gang kunnen gaan, met als resultaat de wrange vruchten die we nu plukken. In Israël staat de pers daarentegen niet toe dat duistere zaken in de doofpot worden gestopt en politici die in de fout gaan kunnen daadwerkelijk in de gevangenis belanden dankzij deze waakzame en vasthoudende pers. Erg vervelend dus voor politici die niet zo gestoord worden door ethiek of sociaal gevoel, zoals Bibi, en het verbaast dan ook absoluut niet dat hij probeert die lastige pers de mond te snoeren.

De kritiek van de pers is geen zaak van ideologische of politieke opvattingen, zowel links als rechts is vertegenwoordigd in de Israëlische pers, maar van gebrek aan fatsoen van de kant van Netanyahu en mensen in zijn omgeving. De integere Bennie Begin bijvoorbeeld, zoon van Menachem Begin en Likod-lid in hart en nieren, wordt niet alleen niet aangevallen, maar geniet alom respect van de pers. Als we Bibi vergelijken met politieke leiders in de omgeving dan is hij, zoals het Midden-Oosterse gezegde luidt, de distel die de bloem van de woestijn is. De vraag is echter of wij Netanyahu willen vergelijken met bloemen of met distels.

Shlomo Itai,
op de NIW-website

Opgericht 4 augustus 1865 is het NIW het oudste nieuws- en opinieblad in Nederland. Het beoogt onafhankelijk informatie te verschaffen aan en over de Joodse gemeenschap in Nederland. Het NIW is een uitgave van de Stichting Nieuw Israelietisch Weekblad.

Bestuur: Joelek Goldfinger (voorzitter),
Uri van Gelder (vicevoorzitter),
Adi Sorber (penningmeester),
Uri Pop, Doron Kurz en Paul Brill

Commerciële exploitatie:
Stichting NIW, Amsterdam, www.niw.nl

Postadres:
Postbus 59733
1040 LE Amsterdam

Contact:
t (020) 627 62 75
e redactie@niw.nl

Hoofdredacteur: Esther Voet
Redactie: David de Leeuw, Bart Schut,
Ariëla Legman (eindredacteur)
Redactiecoördinator: Achsa Vissel

Basisontwerp en opmaak:
Monique Willemsse

Abonnementen/administratie en prijzen:
De Groene Amsterdammer,
Postbus 353, 1000 AJ Amsterdam.
t (020) 524 55 55, e administratie@niw.nl
Nederland: per jaar € 134
per half jaar € 67,95
per kwartaal € 34,95
België: per jaar € 147
Europa: per jaar € 204,50
Rest van de wereld inclusief Israël:
per jaar € 329,95
Digitaal abonnement:
per jaar € 106
per kwartaal € 26,50
Studenten-abonnement: per jaar € 67,50
Abonnementsgeld dient bij vooruitbetaling te worden voldaan. Abonnementen kunnen per nummer ingaan en worden automatisch verlengd, tenzij een maand voor het verstrijken van de abonnementsperiode schriftelijk bericht van opzegging is ontvangen. Losse nummers: € 3,25; beperkt verkrijgbaar in de losse verkoop in Nederland.
Rekeningnummer: NL 15ABNA 0514220279
BIC code: ABNA NL2A

Klachten over bezorging:
Samuel Goldfinger, t 06 51 18 17 77, e samuel@niw.nl
t (020) 524 55 55, e administratie@niw.nl

Distributie: Van Gelderen, Gilze, t (0161) 45 73 00.
Voor lezers met een leeshandicap verschijnt het NIW ook op daisy cd-rom. Inlichtingen: Dedicon, Postbus 24, 5360 AA Grave, t (0486) 486 495, www.dedicon.nl

Advertentieverkoop:
Samuel Goldfinger,
t (020) 524 55 55, m 06 51 18 17 77, e samuel@niw.nl
Advertenties kunt u aanleveren tot maandag 12.00 uur in de week van verschijning.
Afwijken van de deadline in overleg. Op verzoek kunnen wij uw advertentie ook opmaken. Advertenties en advertentieteksten bij voorkeur per e-mail aanleveren. Indien wij uw advertentie of familiebericht opmaken ontvangt u vóór plaatsing een proef. Proeven worden alleen per e-mail verstuurd. Kosten, ontstaan door te laat, foutief, c.q. niet geplaatste advertenties, kunnen niet op het NIW worden verhaald.
Rekeningnummer: NL59 ABNA 0561781303
BIC code: ABNA NL2A

Druk: Koninklijke BDU Grafisch Bedrijf B.V., Barneveld

ISSN 0166-1949

bröring
HET VERSCHIL VAN DAG EN NACHT

gezond slapen
mooi ontwaken!

Gelderlandplein 101-111 • Amsterdam
Tel. 020-3013660 www.broring.com

Bendigamos

Bendigamos is de nieuwste en snelst groeiende Joodse gemeenschap van Nederland. Onderwijs, activiteiten, sjabbatdiensten, weekenden, feesten, jongerenactiviteiten, we organiseren het allemaal! Alles in een open en welkome sfeer en een fantastische plek om nieuwe mensen te ontmoeten!

WWW.FACEBOOK.COM/GROUPS/BENDIGAMOS

WWW.BENDIGAMOS.ORG

VIER SJABBAT 24 DECEMBER BIJ BENDIGAMOS
MET EEN THEMADAG OVER EMUNA

DIENT 9.00
PROGRAMMA 12.00

'EMUNA IN DE PRAKTIJK'

Door Daniel Zahavi, Miami U.S.A. (Nederlandstalig)

Hoe kun je een persoonlijke connectie met HaShem maken? Inleiding, discussie en gratis lunch.

MELD JE SNEL AAN VIA BENDIGAMOSNL@GMAIL.COM

25 DECEMBER A.S. OM 11.30 UUR
@ SJOEL AMSTELVEEN

בס"ד

JARCHEI
KALLO

DIEPER INGAAN OP EMUNA

Daniel Zahavi, Miami U.S.A.

Jarchei Kallo is een jaarlijks terugkerend Joods leerevenement met een uitgebreid programma, dit jaar al voor de 27e keer.

Aanmelden voor deelname:

jarcheikallo@hotmail.com / www.jarcheikallo.nl